

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODJEL

PREDMET BLJAKAJ I DRUGI protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 74448/12)

PRESUDA

STRASBOURG

18. rujna 2014.

Ova presuda postaje konačna pod okolnostima navedenima u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Bljakaj i drugi protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Isabelle Berro-Lefèvre, *predsjednica*,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Linos-Alexandre Sicilianos,

Erik Møse,

Ksenija Turković, *suci*,

i Søren Nielsen, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 26. kolovoza 2014. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena ovog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 74448/12) protiv Republike Hrvatske koji je pet hrvatskih državljanina, g. Čamilj Bljakaj („prvi podnositelj“), g. Saša Bljakaj („drugi podnositelj“), gđa Emina Bljakaj Vulić („treća podnositeljica“), gđa Katarina Knapić („četvrta podnositeljica“) i gđa Ružica Novački („peta podnositeljica“), podnijelo Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“) dana 27. listopada 2012. godine.

2. Podnositelje zahtjeva zastupao je g. V. Gredelj, odvjetnik iz Bjelovara. Hrvatsku Vladu („Vlada“) zastupala je njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

3. Podnositelji zahtjeva posebice su tvrdili da su domaća tijela propustila zaštititi pravo na život njihove rođakinje.

4. Dana 31. svibnja 2013. Vlada je obaviještena o zahtjevu.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Prvi podnositelj rođen je 1948., drugi podnositelj rođen je 1976., treća podnositeljica rođena je 1980., i svi žive u Slatini. Četvrta podnositeljica rođena je 1956. i živi u Osijeku, a peta podnositelja rođena je 1949. i živi u Josipovcu.

A. Pozadina predmeta

6. Prvi podnositelj je suprug, drugi podnositelj i treća podnositeljica su djeca, a četvrta i peta podnositeljica su sestre pokojne M. B. B., odvjetnice iz Slatine.

7. M. B. B. je zastupala M. N. u brakorazvodnoj parnici pokrenutoj u prosincu 2001. na Općinskom sudu u Slatini protiv njezina supruga, A. N.-a.

8. Prvoj raspravi u tom postupku, koja je održana 12. veljače 2002., prisustvovala su stranke i odvjetnica M. B. B. Sud je saslušao tvrdnje stranaka i odlučio zatražiti izvješće lokalne socijalne službe. Zatim je odgodio raspravu do 9. travnja 2002.

9. Iz policijske evidencije za A. N.-a, vidljiva je podnositeljeva sklonost pretjeranom konzumiranju alkohola, nasilnom ponašanju i nezakonitom posjedovanju vatrenog oružja u prošlosti. U svibnju 1993. godine Policijska postaja Slatina (u daljnjem tekstu: „policija“) pokrenula je prekršajni postupak protiv njega zbog premlaćivanja kćeri i supruge pod utjecajem alkohola te zbog ozbiljnih prijetnji vatrenim oružjem. Tom je prilikom policija oduzela A. N.-u automatsku pušku u kojoj se nalazilo dvanaestak metaka i ručnu granatu. Međutim, nema daljnjih podataka o ishodu tog postupka. Nadalje je između 2000. i 2002. protiv A. N.-a tri puta podnesena prijava zbog nasilja u obitelji i dva puta zbog remećenja javnog reda i mira, a u svibnju 2001. policija je podnijela kaznenu prijavu protiv njega Državnom odvjetništvu zbog ozbiljnih prijetnji smrću supruzi.

10. Dana 16. listopada 2000. Prekršajni sud u Slatini proglasio je A. N.-a krivim za prekršaj nasilja u obitelji i izrekao mu novčanu kaznu u iznosu od 500 kuna (HRK). M. N. je tijekom postupka objasnila da je brakorazvodna parnica u tijeku pred sudovima i da se A. N. protivio rastavi. Također je objasnila da je završila u bolnici nakon što ju je A. N. okrutno izudarao.

11. Dana 25. srpnja 2001. Općinski sud u Slatini proglasio je A. N.-a krivim za kazneno djelo ozbiljne prijetnje smrću supruzi i izrekao mu kaznu zatvora od dva mjeseca čije je izvršenje odgođeno na godinu dana.

B. Ubojstvo rođakinje podnositelja zahtjeva

12. Prema policijskom izvješću sastavljenom 25. ožujka 2002., M. N. je u društvu A. N.-a došla u policijsku postaju dana 21. ožujka 2002. tvrdeći da je suprug maltretira. Nije se potužila na druge moguće prijetnje ili nasilje. Nadalje je objasnila da ju je A. N. već prije pretukao i da je osuđen na prekršajnom i kaznenom sudu. Također je istaknula da je u tijeku brakorazvodna parnica u kojoj je rasprava zakazana za 9. travnja 2002. Tom je prilikom A. N. tvrdio da ne želi da se njegova supruga viđa s drugim muškarcima. Policijski službenik koji je obavio obavijesni razgovor s parom, Ž. J., upozorio je A. N.-a da prestane maltretirati suprugu i uputio ih

da riješe sve sporove u brakorazvodnoj parnici. U tom izvješću nalazi se napomena koja ukazuje na to da tijekom obavijesnog razgovora A. N. i M. N. nisu pokazali znakove agresije, alkoholiziranosti ili uznemirenosti.

13. Nakon toga policijski službenik Ž. J. obavijestio je svog nadređenog službenika M. Kr. o obavijesnom razgovoru. Rečeno mu je da unese kratku napomenu o tome u dnevnik te da nije potrebno izraditi izvješće ili poduzimati daljnje radnje.

14. Prema daljnjim policijskim izvješćima sljedeći dan oko 07:00 sati A. N. je otišao do banke u Slatini s namjerom da podigne sav svoj novac. Rekao je zaposlenici banke D. K., koju je poznao od prije, da se više neće vidjeti. Dok je razgovarao sa zaposlenicom banke, A. N. je bio uplakan. Kada ga je upitala što ga muči, rekao je: „o tome će se pričati“. Također se rukovao s nekoliko osoba koje su zatim rekle upravitelju banke, F. S.-u, da se obrati policiji. F. S. je slijedio A. N.-a iz banke i upitao ga što ga muči. A. N. je odgovorio da mu je dosta svega: njegove supruge koja ga vara s drugim muškarcima i njegovog sina koji je ovisnik te da će učiniti nešto i da ga nitko ne može spriječiti.

15. U 07:15 sati F. S. je obavijestio policiju o događaju i rekao da strahuje da bi A. N. mogao učiniti nešto sebi ili drugima.

16. U 07:17 sati šef smjene T. S. uputio je u banku patrolu sastavljenu od dva policijska službenika, M. L.-a i I. B.-a. Istodobno je provjerio policijsku evidenciju za A. N.-a i vidio da ima nasilnu prošlost. Stoga je obavijestio policijskog načelnika M. Ko., koji je naložio upućivanje policijske patrole na kućnu adresu A. N.-a. U 07:38 sati M. L. i I. B. poslani su da ga tamo potraže.

17. U izvješću koje su podnijeli policijski službenici M. L. i I. B. navodi se da su pronašli A. N.-a kod kuće. Prišao im je ispred kuće i rekao im da mu je dosta svega i da je podigao novac za svoj sprovod jer se namjerava ubiti taj ili idući dan skokom pod vlak i da ne mogu ništa učiniti po tom pitanju. Također je rekao da je već napisao oproštajno pismo i požalio se da je prethodni dan bio u policijskoj postaji jer se njegova supruga viđa s drugim muškarcem. Policijski službenici naveli su u svojem izvješću da se A. N. činio trijezan i da nije pokazivao znakove agresivnosti te nije spomenuo svoju suprugu ili nekoga drugoga ili da bi mogao ozlijediti nekoga. Oni su mu stoga rekli da će sve biti u redu i otišli.

18. Po njihovu dolasku u policijsku postaju u 08:06 sati policijski službenici obavijestili su o razgovoru šefa smjene M. T.-a koji je u međuvremenu preuzeo smjenu od T. S.-a (vidjeti prethodni stavak 16.).

19. Prema izvješću koje je sastavio M. T. dana 22. ožujka 2002., M. L. i I. B., policijski službenici koji su posjetili A. N.-a u njegovoj kući (vidjeti prethodni stavak 17.), obavijestili su ga da je A. N. razmišljao o samoubojstvu zbog obiteljskih problema te da je spomenuo razvod i da ga nitko ne može zaustaviti. U 08:12 sati M. T. je obavijestio zamjenika načelnika kriminalističke policije, M. B.-a, o događaju i on ga je uputio da

odmah obavijesti Dom zdravlja Slatina (u daljnjem tekstu: „bolnica“) i Centar za socijalnu skrb Slatina. Obavijestio je bolničkog liječnika, I. F.-a, u 08:15 sati, a Centar za socijalnu skrb u 08:18 sati. Liječnik je rekao da će se raspitati u obližnjoj psihijatrijskoj ustanovi mogu li primiti A. N.-a na liječenje, a službenica iz Centra za socijalnu skrb rekla je da je dobro upoznata sa situacijom A. N.-a i rekla je policiji da se obrati bolnici.

20. Kasnije je tijekom istrage policija otkrila da je službenik M. T. krivotvorio svoje izvješće jer je zapravo obavijestio liječnika I. F.-a u 09:40 sati, a ne u 08:15 kako je navedeno, a Centar za socijalnu skrb obavijestio je u 09:37 sati, a ne u 08:18 kako je navedeno (vidjeti prethodni stavak 19. i stavke 35. i 46. u nastavku).

21. U međuvremenu, negdje nakon 08:00 sati A. N. se vratio u banku vičući na F. S.-a zbog toga što je zvao policiju. Zatim je otišao do obližnjeg bara na piće i oko 09:00 otišao do policijske postaje. Tamo je razgovarao sa šefom smjene M. T.-om i zahtijevao da mu se objasni zašto ga je policija tražila. M. T. je objasnio da je policija dobila informaciju da je imao određenih problema. A. N. je odgovorio da će sam riješiti svoje probleme i da će učiniti ono što je namjeravao. Zatim je napustio policijsku postaju.

22. A. N. je zatim krenuo tražiti svoju suprugu, koja počinje s radom u pekarnici u 10:00 sati. Pričekao ju je u obližnjoj ulici kojom, kako je znao, ona mora proći kada dolazi na posao. Kada ju je A. N. vidio, prišao joj je te ju udario u glavu i srušio na tlo. Zatim je ispucao jedan metak prema njoj i već se počeo udaljavati, no zatim se vratio i upucao je još tri puta. Preživjela je unatoč teškim ozljedama glave, trbuha i ruke.

23. Nakon pucanja u suprugu A. N. je otišao do ureda M. B. B. koji se nalazio svega tristo metara dalje. M. B. B. je tada bila u uredu sa svojom tajnicom i klijentom, A. R.-om. Po ulasku u ured A. N. je ispalio metak u smjeru M. B. B., no pogodio je njezin stol. Klijent je pokušao razgovarati s njim, no kada mu je A. N. zaprijetio da će ga ubiti, on je pobjegao. A. N. je zatim pokušao upucati tajnicu koja je na telefonu razgovarala s policijom, no pištolj se zaglavio pa je uspjela pobjeći. A. N. je zatim prišao M. B. B. i ispucao u nju tri metka od čega dva smrtonosna.

24. U međuvremenu su promatrači obavijestili policiju o događajima i nekoliko policijskih jedinica poslano je u potragu za naoružanim napadačem.

25. Oko 10:35 sati policija je stigla u kuću A. N.-a i naložila mu da se preda i pođe s njima u postaju radi istrage pucnjava. Odbio je, a zatim bacio dvije ručne granate na policijske službenike i počeo pucati na njih.

26. Kada su jedinice specijalne policije upale u kuću A. N.-a oko 15:26 sati, pronašli su ga s ozljedom glave, koju si je nanio istom vrstom oružja koja je upotrijebljena u pucnjavama, te oproštajno pismo. Odmah je odveden u bolnicu, no umro je idući dan.

C. Istraga događaja

27. Na dan događaja istražni sudac Županijskog suda u Bjelovaru i zamjenik Županijskog državnog odvjetnika proveli su očevid uz pomoć policijskih forenzičara. U kući A. N.-a policija je pronašla oproštajno pismo, velik broj različitih metaka i prazni uložak ručne bombe. Također su otkrili da je oružje koje je koristio A. N. prijavljeno kao nestalo i da je njegov vlasnik umro 1997. godine.

28. Istražni sudac naložio je obdukciju tijela kojom je potvrđeno da je M. B. B. umrla nasilnom smrću uslijed pucnjeva.

29. Tijekom istrage policija je obavila obavijesne razgovore s nizom osoba koje su pružile informacije o A. N.-u i tijeku događaja u kojem je on ubio M. B. B. i pokušao ubiti svoju suprugu. Policija je sastavila zapisnike o obavijesnim razgovorima, no oni ne sadrže potpise svjedoka niti su na neki drugi način potvrđene od strane svjedoka.

30. Prema policijskim zapisnicima, A. N.-ova i M. N.-ina djeca, E. N. i M. B., pružila su informacije o problemima u svojoj obitelji i čestom nasilju, prvenstveno uzrokovanom A. N.-ovim alkoholizmom. Događaje je potvrdila M. N. u svom obavijesnom razgovoru s policijom. Također je navela da je on bio ljut na njezinu odvjetnicu M. B. B., no da nije prijetio da će je ubiti.

31. Tajnica odvjetnice M. B. B. opisala je tijek događaja u kojem ju je A. N. pokušao upucati te ubio odvjetnicu M. B. B., što je također potvrdio klijent A. R. koji je u to vrijeme bio u uredu (vidjeti prethodni stavak 23.). Još jedan svjedok, tj. konobar iz obližnjeg bara, N. M. opisao je da je čuo pucnjeve i poslije pronašao M. B. B. mrtvu u njezinu uredu.

32. Policija je također obavila obavijesne razgovore sa zaposlenicima banke D. K. i F. S., koji su pružili informacije o ponašanju A. N.-a u banci (vidjeti prethodni stavak 14.), te sa druga dva svjedoka, I. T. i A. K., koji su također bili u banci kada je tamo bio A. N. Dva klijenta banke navela su da se A. N. činio uznemiren i izgledao je kao da mu je potrebna pomoć, no nije rekao da će nekoga ubiti.

33. Poznanik A. N.-a, Ž. M., rekao je policiji da je u prethodnih godinu dana A. N. govorio da će ubiti svoju suprugu. Nakon predmetnih događaja A. N. ga je nazvao i rekao mu da je ubio svoju suprugu i upucao njezinu odvjetnicu. Iste je informacije pružio drugi poznanik A. N.-a, I. Š., koji je rekao da je A. N. u alkoholiziranom stanju znao govoriti da će ubiti nekoga, no nije točno rekao koga. Predmetnog je jutra vidio A. N.-a koji mu je pokazao šaku metaka.

34. A. N.-ov šogor L. Z. naveo je da se A. N. požalio da ga je tijekom rasprave u brakorazvodnoj parnici M. B. B. spriječila u iznošenju svih njegovih tvrdnji pred sudom i da bi trebao nešto učiniti po tom pitanju, no nije točno rekao što. Nikada nije spomenuo da će ubiti nekoga. Njegov drugi šogor F. Z. naveo je da mu je nekoliko dana prije događaja njegova

supruga Ž. Z. rekla da je vidjela A. N. koji joj je rekao da će ubiti svoju suprugu i njezinu odvjetnicu, no nije pomislila da je on to ozbiljno mislio. To je potvrdila i sama Ž. Z. u svojoj izjavi pred policijom.

35. Tijekom istrage policija je obavila obavijesni razgovor s liječnikom I. F. koji se javio na poziv policije bolnici onog jutra kada su se odvijali predmetni događaji (vidjeti prethodni stavak 19.). Naveo je da je primio poziv oko 09:40, a ne 08:20 kako su izvijestili mediji. Također je pružio dokaze o tome jer njegov telefon ima mogućnost bilježenja vremena i datuma poziva. Na temelju informacija koje je primio pokušao je stupiti u kontakt s obližnjom psihijatrijskom ustanovom da bi dogovorio moguću hospitalizaciju A. N.-a. Međutim, nije uspio razgovarati ni s jednim liječnikom jer mu je medicinska sestra rekla da su svi na sastanku koji nije smjela prekidati.

36. Rezultati istrage podneseni su Općinskom državnom odvjetništvu u Slatini radi procjene može li se policija smatrati odgovornom za svoje djelovanje u vezi s predmetnim događajima, osobito u pogledu primjene članka 24. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Ta odredba navodi da se osoba može smjestiti u psihijatrijsku ustanovu kada postoji osnovana sumnja da ona može neposredno ugroziti vlastiti život ili zdravlje odnosno život ili zdravlje drugih (vidjeti stavak 81. u nastavku).

37. Dana 16. kolovoza 2002. Općinsko državno odvjetništvo u Slatini izdalo je sljedeću izjavu:

„A. N. je nasilna osoba protiv koje je podnesena kaznena prijava zbog ozbiljnih prijetnji smrću supruzi i koja je nekoliko puta prijavljena zbog prekršaja nasilja u obitelji, nasilnog ponašanja i neodgovarajućeg obraćanja policijskim službenicima. Predmetni je dan A. N. bez daljnjeg objašnjenja rekao policijskim službenicima da će se ubiti zbog obiteljskih problema. Policijski službenik na dužnosti M. T. propustio je obavijestiti bolnicu i Centar za socijalnu skrb o cijeloj situaciji. Da su se uskladile radnje liječnika i socijalne radnice, koja je bila bolje upoznata sa situacijom u A. N.-ovoj obitelji, mogle su se poduzeti mjere za sprečavanje samoubojstva. U danim okolnostima policijski službenici u predmetno vrijeme nisu imali razloga da postupaju s A. N.-om kao osobom s duševnim smetnjama u smislu članka 24. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. ...”

38. Dana 22. ožujka 2005. odvjetnik podnositelja zahtjeva u njihovo je ime podnio kaznenu prijavu protiv policijskog službenika M. T. Općinskom državnom odvjetništvu u Slatini tvrdeći da je krivotvorio policijsku evidenciju o točnom vremenu upućivanja poziva bolnici i Centru za socijalnu skrb (vidjeti prethodne stavke 19. i 20.). Također je podnio kaznenu prijavu protiv načelnika policije M. Ko. radi zloupotrebe položaja i ovlasti jer je propustio pokrenuti kazneni postupak protiv policijskog službenika M. T.

39. Dana 30. svibnja 2005. Općinsko državno odvjetništvo u Slatini odbacilo je kaznenu prijavu protiv policijskih službenika jer se njihovo djelovanje nije moglo okarakterizirati kao kazneno djelo.

40. Dana 10. lipnja 2005. svih pet podnositelja zahtjeva i K. B., M. B. B.-ina majka, preuzeli su progon u svojstvu oštećenika kao tužitelja i podigli su optužnicu protiv policijskih službenika na Općinskom sudu u Slatini.

41. Tijekom postupka policijski službenik M. T. naveo je da, nakon što su se policijski službenici M. L. i I. B. vratili s obavijesnog razgovora s A. N.-om (vidjeti prethodni stavak 19.), rekli su mu da je A. N. bio uznemiren i da je spomenuo probleme u obitelji, no nije izrekao nikakve prijetnje. Stoga je otprilike oko 08:00 sati pokušao stupiti u kontakt s policijskim načelnikom M. Ko. radi daljnjih uputa. Nakon što dva puta nije uspio stupiti u kontakt s M. Ko., koji nije bio u uredu, nazvao je zamjenika načelnika kriminalističke policije, M. B., koji ga je uputio da stupi u kontakt s bolnicom i Centrom za socijalnu skrb. Zatim je nazvao bolnicu, no broj koji je birao nije bio valjan, a uspio je dobiti ispravan broj tek kasnije kada je i razgovarao s liječnikom I. F. Kada je prvi put zvao bolnicu, zapisao je točno vrijeme na list papira, a zatim je jednostavno naveo to vrijeme u svom izvješću.

42. Liječnik I. F. također je dao usmeni iskaz tijekom postupka. Izjavio je da je, nakon što je dobio informacije o njihovom razgovoru s A. N.-om, rekao policiji da bi trebao pregledati A. N.-a i zatim odlučiti je li potrebno obvezno psihijatrijsko liječenje. Međutim, policija nije znala gdje se u tom trenutku A. N. nalazi pa im je rekao da ga pronađu. Otprilike petnaest minuta kasnije bolnica obaviještena o pucjavama.

43. Dana 3. svibnja 2006. Općinski sud u Slatini oslobodio je optužbi policijskog službenika M. T. jer nisu postojali dokazi o njegovu namjernom krivotvorenju izvješća. Sud je također odbio optužbe protiv policijskog načelnika M. Ko. zbog nastupa zastare kaznenog progona.

44. Presudu je u žalbenom postupku potvrdio Županijski sud u Virovitici dana 21. rujna 2006. godine.

D. Disciplinski postupak protiv policijskih službenika

45. Dana 18. travnja 2002. Ministarstvo unutarnjih poslova pokrenulo je disciplinski postupak protiv policijskog službenika M. Kr. jer je propustio izvijestiti o obavijesnom razgovoru s A. N. i njegovom suprugom od 21. ožujka 2002. iako je zbog A. N.-ove prošlosti i informacija o njihovu odnosu bilo potrebno evidentirati takvu radnju (vidjeti prethodne stavke 12. i 13.).

46. Dana 27. svibnja 2002. također je pokrenut disciplinski postupak protiv policijskog službenika M. T. jer je propustio odmah izvijestiti bolnicu o situaciji povezanoj s A. N.-om ujutro dana 22. ožujka 2002. iako mu je takvu uputu dao njegov nadređeni, te jer je krivotvorio izvješće o vremenu stupanja u kontakt s bolnicom i Centrom za socijalnu skrb (vidjeti prethodne stavke 19. i 20.).

47. Dana 10. listopada 2002. Prvostupanjski disciplinski sud Ministarstva unutarnjih poslova u Osijeku proglasio je policijskog službenika M. Kr. krivim i izrekao mu kaznu smanjenja plaće u iznosu od 15 % koja će se primjenjivati jedan mjesec.

48. Dana 5. studenoga 2002. Disciplinski sud proglasio je policijskog službenika M. T. krivim i izrekao mu kaznu smanjenja plaće u iznosu od 10 % koja će se primjenjivati dva mjeseca.

E. Građanski postupak za naknadu štete podnositelja zahtjeva

49. Dana 22. ožujka 2005. pet podnositelja zahtjeva i K. B. podnijeli su Općinskom sudu u Slatini tužbu za naknadu štete protiv države zbog propusta vlasti da zaštite pravo na život njihove rođakinje. Pozvali su se na članak 13. Zakona o sustavu državne uprave kojim se propisuje da je država odgovorna za naknadu štete koja je građaninu, pravnoj osobi ili drugoj stranci nastala nezakonitim ili nepravilnim radom tijela državne uprave (vidjeti stavak 83. u nastavku).

50. Na prvoj raspravi održanoj 6. srpnja 2005. prvostupanjski sud je saslušao iskaz zaposlenika banke F. S. i M. S.

51. F. S. je izjavio da je A. N.-a, nakon što ga je vidio kako plače, pitao što se dogodilo, a A. N. je odgovorio da će se o tome pričati. Zatim je nazvao policiju koja je ubrzo stigla. Kada im je rekao što se dogodilo, policija mu je samo odgovorila da im je A. N. dobro poznat. A. N. se to jutro činio potpuno nestabilnim što je F. S. primijetio jer radi s ljudima. Svi u banci primijetili su da je A. N. potpuno lud, pa je F. S. nazvao policiju jer je smatrao da A. N. predstavlja opasnost, prvenstveno za sebe, i da bi trebao dobiti liječničku pomoć. Kada je A. N. po drugi put ušao u banku, nije se smirio i vikao je na F. S.-a jer se obratio policiji zbog njega. Tu je verziju događaja potvrdio i M. S.

52. Na raspravi održanoj 14. rujna 2005. prvostupanjski sud saslušao je iskaz liječnika I. F. Izjavio je da ga je ujutro 22. ožujka 2002. u otprilike 09:45 sati policija obavijestila da se A. N. ponaša čudno i da bi mogao učiniti nešto loše. Međutim, policijski službenik nije znao gdje se u tom trenutku nalazi A. N. Liječnik I. F. objasnio je da je uobičajena praksa u takvim slučajevima da se obavi pregled osobe i zatim se odluči je li potrebno osobu smjestiti u bolnicu. Također je naveo da mu je policijski službenik koji ga je nazvao rekao da bi A. N. mogao ubiti nekoga ili učiniti nešto loše. To ga je potaknulo da vjeruje da su njegova i policijska intervencija bile potrebne te da se A. N.-a trebalo smjestiti u psihijatrijsku ustanovu. Da je policija uspjela ući u trag A. N.-u, on bi ga pregledao jer je to praksa u sličnim slučajevima te također u slučajevima kada netko prijeti samoubojstvom.

53. Na istoj je raspravi prvostupanjski sud ispitao policijskog načelnika M. Ko. koji je objasnio da je upoznat s A. N.-om jer je on jednom bio

zadržan u postaji zbog nasilnog ponašanja. Predmetnog je dana naložio šefu smjene da pošalje policijsku patrolu na A. N.-ovu kućnu adresu, a zatim je napustio policijsku postaju kako bi riješio neke druge poslove. Vratio se u policijsku postaju oko 09:55 sati i tada je obaviješten o pucnjavama.

54. Na sljedećoj raspravi koja je održana 23. studenoga 2005. prvostupanjski sud je saslušao M. N. Ona je navela da je A. N. prije posjedovao automatsku pušku, pištolj i bombu koje mu je u nekom trenutku oduzela policija. Također je znao reći da štedi novac kako bi kupio pištolj da ubije nju i još dvoje ljudi, no nikada nije saznala koga točno. A. N. je imao problema s alkoholom, a kada bi se napio, postao bi nasilan. Zvala je policiju u više od stotinu navrata i oni bi se ponekad odazvali, a ponekad ne. A. N. se protivio razvodu, a dan prije događaja zaprijetio joj je smrću. O tome je obavijestila policiju isti dan, no oni nisu ništa učinili po tom pitanju. Na istoj je raspravi prvostupanjski sud ispitao zaposlenicu banke D. K. koja je objasnila tijek događaja u banci (vidjeti prethodni stavak 14.).

55. Na sljedećoj raspravi koja je održana 18. siječnja 2006. iskaze su dali policijski službenici M. L., M. T. i I. B.

56. M. L. je izjavio da je na jutro događaja njemu i policijskom službeniku I. B. naređeno da odu do banke jer je tamo bio A. N. i ponašao se čudno. U banci su razgovarali s osobom koja je pozvala policiju i koja je objasnila da je A. N. došao u banku, podigao sav svoj novac i uplakan rekao: „o tome će se pričati“. Nakon što su M. L. i I. B. izvijestili šefa smjene o svojim saznanjima, dana im je uputa da pronađu A. N.-a na njegovoj kućnoj adresi. Tamo su ga pronašli i obavili obavijesni razgovor s njim. A. N. nije bio pijan niti agresivan. Rekao je da će se ubiti zbog problema sa suprugom i sinom te da će to učiniti taj ili idući dan i da ga nitko ne može spriječiti u tome. Činio se normalnim i smirenim. Nisu ga pretražili jer nije bilo osnova za poduzimanje takve radnje niti su postojali razlozi za njegovo odvođenje u bolnicu temeljem Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. M. L. je također objasnio da je bio upoznat s A. N.-om i da ga je, prije odlaska do njega, šef smjene obavijestio da je već prijetio ubojstvom supruge.

57. I. B. je svojom izjavom potvrdio M. L.-ovu verziju događaja te je objasnio da policija može odvesti osobu u bolnicu ili policijsku postaju i tražiti da je liječnik pregleda, no da nisu smatrali da A. N. predstavlja opasnost pa nisu poduzeli takvu radnju.

58. Policijski službenik M. T. izjavio je da su službenici M. L. i I. B., kada su se vratili iz banke, rekli da A. N. nije bio pijan niti agresivan već samo uznemiren te da je prijetio samoubojstvom. M. T. je pokušao stupiti u kontakt sa svojim nadređenima i uspio je doći do zamjenika načelnika kriminalističke policije M. B.-a koji ga je uputio da obavijesti bolnicu i Centar za socijalnu skrb. Pokušao je stupiti u kontakt s bolnicom nekoliko puta i u jednom trenu uspio je dobiti liječnika I. F. koji je rekao da će pokušati naći smještaj za A. N.-a u psihijatrijskoj ustanovi. Također je pitao

gdje se nalazi A. N., no tada to M. T. nije znao. Nadalje je M. T. objasnio da je upoznat sa Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama koji omogućuje policiji da osobu s duševnim smetnjama smjesti u psihijatrijsku ustanovu, no smatrao je da je policija učinila sve što je mogla iako se, gledajući sa današnjim saznanjima, moglo učiniti više, no policija nije mogla predvidjeti što će se dogoditi. Znao je da A. N. ima nasilnu prošlost, no naglasio je da A. N. nije bio evidentiran kao osoba s duševnim smetnjama.

59. Na raspravi 15. ožujka 2006. zamjenik načelnika kriminalističke policije M. B. dao je svoj iskaz. Objasnio je da je obaviješten da je A. N. došao u banku gdje se ponašao čudno. Kasnije je obaviješten da je policija obavila obavijesni razgovor s njim i da se činio smiren i normalan, no da je prijetio samoubojstvom. Između 08:05 i 08:10 sati M. B. je uputio šefa smjene M. T.-a da obavijesti bolnicu i Centar za socijalnu skrb. Smatrao je da je policija učinila sve što je mogla, no da nisu postojale osnove za poduzimanje daljnjih mjera s obzirom na zaključke policijske patrole koja je obavila obavijesni razgovor s A. N.-om kod njegove kuće. Također je objasnio da je uobičajena praksa u sličnim slučajevima da se obavijesti bolnicu koja može nazvati policiju ako joj zatreba pomoć.

60. Na sljedećoj raspravi održanoj 10. svibnja 2006. iskaze su dali policijski službenici Ž. J. i T. S. te klijent banke I. T.

61. Ž. J. je izjavio da je dan prije događaja M. N. došla u policijsku postaju, a nakon nje je došao njen suprug A. N. Policijski službenik Ž. J. obavio je obavijesni razgovor s njima, no nije utvrdio postojanje osnove za poduzimanje daljnjih radnji policije, pa im je rekao da riješe svoje bračne probleme u sudskom postupku. M. N. je također spomenula da joj je A. N. prestao prijetiti i prestao je tući nakon što mu je izrečena uvjetna kazna. Ž. J. nije pripremio izvješće o obavijesnom razgovoru jer njegov nadređeni M. Kr. nije to tražio.

62. Policijski službenik T. S. nije imao posebna saznanja o događaju. U to vrijeme nije bio na dužnosti iako je rano tog jutra, neposredno prije odlaska iz policijske postaje, poslao policijsku patrolu u banku da provjeri što se tamo dogodilo i zašto se A. N. čudno ponašao.

63. Klijent banke I. T. izjavio je da je vidio A. N.-a u banci predmetno jutro i da mu je on rekao da ima određenih problema i da će se o tome pričati. Ponašao se čudno jer je hodao u krug po banci. Izgledao je nervozno i I. T. je pomislio da je bolestan te da mu je potrebna liječnička pomoć.

64. Dana 15. rujna 2006. prvostupanjski sud pribavio je nalaz i mišljenje psihijatra u kojem je potvrđeno da su prvi i drugi podnositelj te treća podnositeljica i M. B. B.-ina majka iskusili duševne boli nakon događaja. Vještak je potvrdio nalaz i mišljenje na raspravi održanoj 21. veljače 2007.

65. Dana 5. ožujka 2007. Općinski sud u Slatini prihvatio je tužbeni zahtjev i naložio državi da isplati naknadu jer je propustila zaštititi život rođakinje podnositelja zahtjeva. Prvostupanjski sud smatrao je da je

odgovornost države u skladu s člankom 13. Zakona o sustavu državne uprave bila objektivna te da je jedino trebalo utvrditi je li do smrti došlo zbog nezakonitog ili nepravilnog rada tijela državne uprave. Mjerodavan dio presude glasi:

„... Stranke ne osporavaju da je F. S. nazvao policiju nešto poslije 07:00. F. S. je obavijestio policiju o tome što se dogodilo u banci i o A. N.-ovom stanju. Ovaj sud u potpunosti prihvaća iskaze F. S.-a, M. S.-a, D. F.-a i I. T.-a kao vjerodostojne u dijelu o A. N.-ovu stanju [u banci]. Naveli su da se A. N. činio potpuno nestabilan. Zaključak policijskih službenika M. L.-a i I. B.-a da je A. N. bio normalan i smiren te da nije predstavljao opasnost ne može se prihvatiti kao logičan. Došli su do tog zaključka nakon što im je A. N. rekao da je podigao novce za [svoj] sprovod i da će se ubiti te da ga nitko u tome ne može spriječiti. Uzimajući to u obzir, [ovaj sud smatra da] bi prosječna osoba mogla doći do istog zaključka o A. N.-ovom stanju kao i svjedoci [F.] S., M. S., D. F. i I. T. Policijski službenici koji su morali djelovati uz posebnu revnost trebali su doći do [istog] zaključka o A. N.-ovom stanju, što oni nisu učinili. Time su propustili djelovati u skladu s člankom 22. stavkom 1., člankom 23. stavkom 1. i člankom 24. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (...). Okrivljenik smatra da ne postoji veza između propusta policije i [M. B. B.-ine smrti] i da stoga Republika Hrvatska ne snosi odgovornost. Ovaj sud smatra suprotno. Da je policijski službenik M. T. postupio u skladu s nalogom zamjenika načelnika kriminalističke policije M. B.-a i obavijestio bolnicu i Centar za socijalnu skrb u 08:15, kako je navedeno u izvješću, vrlo je vjerojatno da bi se ishod mogao izbjeći, osobito kada se uzme u obzir izjava svjedoka I. F.-a (...). Budući da je odgovornost države objektivna, u njenim je rukama ležala odgovornost za dokazivanje da se uzrok štete nije mogao izbjeći (*vis major*) ili da je šteta nastala isključivo djelovanjem oštećene strane ili treće strane koje se nije moglo predvidjeti i čiji se ishod nije mogao izbjeći (članak 177. stavci 1. i 2. Zakona o obveznim odnosima). Ništa [takvo] okrivljenik nije dokazao. ...”

66. Općinsko državno odvjetništvo u Slatini, koje je zastupalo državu u postupku, podnijelo je žalbu Županijskom sudu u Virovitici 26. travnja 2007. godine.

67. Dana 19. studenoga 2007. Županijski sud u Virovitici ukinuo je prvostupanjsku presudu i naložio provođenje novog postupka jer je zaključio da je prvostupanjski sud pogriješio u svojim zaključcima da je odgovornost države objektivna budući se ona temelji na postojanju krivnje, odnosno nezakonitosti. Taj je sud nadalje utvrdio da, neovisno o činjenici da je A. N. prijetio samoubojstvom, nisu postojale naznake radi kojih bi policijski službenici M. L. i I. B. postupali sa slučajem kao posebno hitnim i odveli A. N.-a u psihijatrijsku ustanovu. Također je prihvatio iskaze policijskih službenika da se A. N. činio smirenim tijekom obavijesnog razgovora. Županijski sud u Virovitici dao je uputu prvostupanjskom sudu da ponovno ispita svjedoke I. F. i M. T. kako bi se utvrdilo koje je radnje namjeravao poduzeti liječnik I. F. s obzirom na to da nije bilo jasno je li namjeravao pregledati A. N.-a ili samo provjeriti može li ga smjestiti u psihijatrijsku ustanovu, kao što se može iščitati iz iskaza policijskog službenika M. T.

68. U ponovljenom postupku na raspravi održanoj 27. veljače 2008. Općinski sud u Slatini saslušao je liječnika I. F. i policijskog službenika M. T.

69. Liječnik I. F. izjavio je da je uobičajena praksa u sličnim slučajevima da se odmah obavi izađe na lice mjesta i pregleda osobu ako je dostupna. Medicinski tim sastoji se od liječnika, vozača i medicinskog tehničara i medicinske sestre. Oni prvo moraju pregledati osobu kako bi liječnik mogao donijeti odluku o tome je li potrebna hospitalizacija u psihijatrijskoj ustanovi. Policijska intervencija zahtijeva se samo ako se radi pregleda. U pogledu predmetnog slučaja liječnik I. F. objasnio je da ga je nazvao policijski službenik koji mu je rekao da se A. N. ponašao čudno i da bi mogao učiniti nešto loše. Policijski službenik nije znao gdje se nalazi A. N. Da je znao, on bi odmah izišao na lice mjesta i pregledao ga. Liječnik I. F. također je objasnio da mora pregledati osobu prije nego što može napisati uputnicu za smještaj te osobe u bolnicu. Nije bilo razloga za provjeru slobodnih mjesta u bolnici jer je bolnica ta koja odlučuje što želi učiniti s njegovom uputnicom i predmetnom osobom. U ovom slučaju informacije koje je dobio od policije ukazivale su na to da su izlazak na lice mjesta i pregled A. N.-a bili potrebni.

70. Policijski službenik M. T. izjavio je da je kritičnog dana obavijestio liječnika I. F. da policija ima posla s osobom koja je vrlo uznemirena i kojoj bi se trebala dati injekcija za smirenje. Po pitanju njegovih daljnjih razgovora s liječnikom M. T. je izjavio:

„Ne mogu se sjetiti što mi je još liječnik [I.] F. rekao kada sam s njim stupio u kontakt.

Ne sjećam se točno, no mislim da mi je rekao da će provjeriti može li se [A. N.-a] smjestiti u psihijatrijsku ustanovu, a zatim će tražiti policijsku intervenciju ako će je trebati.

...

Htio bih promijeniti svoju izjavu u dijelu u kojem sam rekao da će liječnik [I.] F. prvo pronaći mjesto u [psihijatrijskoj ustanovi] i da će se zatim savjetovati s načelnikom policije.

Liječnik F. zapravo mi je rekao da će najprije pregledati [A.] N.-a, a zatim po potrebi nazvati policiju.

...

Kao odgovor na pitanje zastupnika tuženika, ne mogu objasniti zašto sam promijenio svoj iskaz u pogledu onoga što mi je rekao [I.] F.”

71. Dana 7. ožujka 2008. Općinski sud u Slatini pribavio je policijsko izvješće u kojem se opisuje tijek događaja kasnije toga dana, te je 9. travnja 2008. zaključio glavnu raspravu.

72. Dana 22. travnja 2008. Općinski sud u Slatini odbio je tužbeni zahtjev kao neosnovan i naložio je podnositeljima zahtjeva da plate

80.700,00 kuna (HRK) na ime naknade troškova i izdatka. Mjerodavan dio presude glasi:

„... Odgovornost tuženika temelji se na načelu krivnje (članak 154. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima). Nezakonito djelovanje jest djelovanje koje je suprotno zakonu ili propust u primjeni zakona koji se počine namjerno ili prihvatanjem štete koja se može nanijeti trećoj strani. ... Svrha članka 13. Zakona o sustavu državne uprave jest osigurati odgovornost države kada postoji namjerno djelovanje suprotno zakonu s ciljem nanošenja štete (...). Prihvatanje [tog ishoda] jest djelovanje ili propust državnog službenika u provedbi njegovih ili njezinih službenih dužnosti u kojima je on ili ona mogla, u skladu s vlastitim sposobnostima, uzeti u obzir objektivne pretpostavke s dužnom revnosti, što je on ili ona propustio ili propustila učiniti. U predmetnim okolnostima ne postoji uzročno-posljedična veza između štete i propusta policijskog službenika M. Kr., u njegovom svojstvu šefa smjene, da dan prije [pucnjava] izvijesti o pritužbi M. N. da je A. N. slijedi. Sud smatra da ništa nije ukazivalo na to da bi policijski službenici, koji su obavili očevid u banci i koji nisu znali ništa o tome, drugačije postupili čak i da su imali prethodne informacije. Tužitelji također spominju propuste policijskih službenika M. L.-a i I. B.-a (...). Prema članku 24. Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama policija može u osobito hitnim slučajevima smjestiti osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu bez prethodnog liječničkog pregleda pod uvjetom da postoji osnovana sumnja da osoba predstavlja neposrednu prijetnju za vlastiti život ili zdravlje odnosno život ili zdravlje drugih (...). Događaji [u banci] ukazuju na to da je policija imala obvezu postupiti sukladno članku 23. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama i osigurati liječnički pregled A. N. nakon kojeg bi liječnik mogao odlučiti o smještaju u psihijatrijsku ustanovu. No, u predmetnim okolnostima nije se moglo očekivati da će policijski službenici M. L. i I. B. prepoznati naznake određene hitnosti ili potrebe da se A. N. smjesti u psihijatrijsku ustanovu bez prethodnog liječničkog pregleda (...). Propust policijskog službenika [M. T.-a] da obavijesti bolnicu o - ponašanju A. N. predstavlja nepravilnost u obavljanju njegovih službenih dužnosti. Međutim, spor između stranaka odnosi se na to postoji li uzročno-posljedična veza između te nepravilnosti i događaja (...). Čak i da je M. T. obavijestio bolnicu u 08:15, upitno je bi li liječnik obavio pregled jer u danom trenutku nije bilo poznato gdje se nalazi A. N. Slijedi da u to vrijeme A. N. više nije bio dostupan policiji i prema iskazu [koji je dao] F. S. bio je u banci u vremenu između 08:30 i 09:00. Stoga ne postoji uzročno-posljedična veza između događaja i propusta policijskog službenika M. T.-a (...)”

73. Prvi i drugi podnositelj te treća podnositeljica i K. B. podnijeli su žalbu protiv prethodno navedene presude Županijskom sudu u Virovitici tvrdeći da su tijela državne uprave propustila spriječiti ubojstvo njihove rođakinje te da im se, u skladu s mjerodavnim domaćim pravom, treba dosuditi naknada štete.

74. Dana 7. svibnja 2009. Županijski sud u Virovitici odbio je žalbu podnositelja zahtjeva i potvrdio prvostupanjsku presudu. Međutim, smatrao je da je prvostupanjski sud pogriješio u zaključku da u 08:30 sati policija nije znala gdje se nalazi A. N. jer je otprilike u to vrijeme policija obavljala obavijesni razgovor s njime kod njegove kuće. U svakom je slučaju policija mogla odmah obavijestiti bolnicu nakon 07:15 kada je primila poziv iz banke. Unatoč tome, sud je smatrao da je policija učinila sve u svojoj moći i da se nije moglo zaključiti da bi isključivo liječnička intervencija u prvim nekoliko sati nakon dobivanja informacija iz banke spriječila događaje. Sud

je također utvrdio da, neovisno o A. N.-ovoj nasilnoj prošlosti i naznakama da ima duševne smetnje, on se nije ponašao nasilno na dan događaja niti prethodni dan. Istina je da su policijski službenici M. L. i I. B. propustili pretražiti A. N.-a u skladu s člankom 49. Zakona o policiji, no on se nije ponašao nasilno tako da se taj propust ne može opisati kao nepravilnost u njihovu radu. Nadalje, nije sigurno je li A. N. tada kod sebe imao pištolj, te stoga nije bilo sigurno bi li policijska pretraga mogla spriječiti događaje.

75. Dana 29. lipnja 2009. prvi i drugi podnositelj te treća podnositeljica i K. B. podnijeli su reviziju protiv prethodno navedene presude Vrhovnom sudu Republike Hrvatske.

76. Dana 11. svibnja 2011. Vrhovni sud je odbio reviziju kao neosnovanu i potvrdio presudu Županijskog suda u Virovitici. Utvrdio je da su niži sudovi pogrešno protumačili mjerodavno domaće pravo smatrajući da se odgovornost države temelji na načelu krivnje iako se zapravo temelji na načelu objektivne odgovornosti. Stoga je bilo dovoljno samo utvrditi da je došlo do nezakonitog ili nepravilnog rada državne uprave kao i njegovu uzročno-posljedičnu vezu s nastalom štetom. U predmetnom je slučaju Vrhovni sud smatrao da ne postoji uzročno-posljedična veza između nepravilnog rada policijskih službenika i ubojstva rođakinje podnositelja zahtjeva.

77. Dana 5. siječnja 2012. podnositelji zahtjeva (uključujući četvrtu i petu podnositeljicu, koje su preuzele postupak od K. B. nakon njezine smrti 14. lipnja 2010.) podnijeli su ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske pobijajući rješenja nižih sudova.

78. Dana 15. ožujka 2012. Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva potvrdivši obrazloženje Vrhovnog suda. Odluka Ustavnog suda dostavljena je zastupniku podnositelja zahtjeva 27. travnja 2012.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

A. Ustav

79. Mjerodavna odredba Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010 i 85/2010) glasi:

Članak 21.

„Svako ljudsko biće ima pravo na život.

...”

B. Zakon o policiji

80. Mjerodavni dio Zakona o policiji („Narodne novine“, br. 129/2000) glasi:

Članak 49.

„(1) Policijski službenik ovlašten je obaviti pregled osobe, predmeta kojeg osoba nosi sa sobom i prometnog sredstva kada je to nužno radi pronalaska predmeta podobnih za napad ili samoozljeđivanje.

(2) Pregledom osobe, u smislu stavka 1. ovoga članka, smatra se uvid u sadržaj odjeće i obuće.”

...”

C. Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama

81. Mjerodavne odredbe Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama („Narodne novine“, br. 11/1997, 27/1998 i 128/1999) glase:

Članak 22.

„(1) Osoba s teškim duševnim smetnjama koja uslijed svoje duševne smetnje ozbiljno i izravno ugrožava vlastiti život ili zdravlje ili sigurnost, odnosno život ili zdravlje ili sigurnost drugih osoba može se smjestiti u psihijatrijsku ustanovu bez svog pristanka, po postupku za prisilno zadržavanje i prisilni smještaj propisanim ovim Zakonom.

...”

Članak 23.

„(1) Osoba iz članka 22. primit će se u psihijatrijsku ustanovu nadležnu prema članku 12. stavku 1. ovoga Zakona na temelju uputnice doktora medicine koji nije zaposlen u dotičnoj psihijatrijskoj ustanovi i koji je tu osobu osobno pregledao i napisao propisanu ispravu o tom pregledu.

...”

Članak 24.

„Osobu s duševnim smetnjama za koju se osnovano sumnja da može neposredno ugroziti vlastiti život ili zdravlje odnosno život ili zdravlje drugih u osobito žurnim slučajevima mogu ovlaštene službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova dovesti u psihijatrijsku ustanovu nadležnu prema prebivalištu ili boravištu osobe odnosno prema mjestu na kojem je osoba trenutačno zatečena bez prethodnoga liječničkog pregleda iz članka 23. stavka 1. ovoga Zakona.”

D. Zakon o obveznim odnosima

82. Mjerodavna odredba Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine“, br. 53/1991, 73/1991, 111/1993, 3/1994, 7/1996, 91/1996, 112/1999 i 88/2001) glasi kako slijedi:

Osnove odgovornosti**Članak 154.**

„Tko drugome uzrokuje štetu dužan je naknaditi je ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje.

...

Za štetu bez obzira na krivnju odgovara se i u drugim slučajevima predviđenim zakonom.”

E. Zakon o sustavu državne uprave

83. Mjerodavna odredba Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine“, br. 75/1993, 92/1996, 48/1999, 15/2000, 127/2000 i 59/2001) glasi:

Članak 13.

„Štetu koja građaninu, pravnoj osobi ili drugoj stranci nastane nezakonitim ili nepravilnim radom tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne samouprave i uprave (...) naknađuje Republika Hrvatska.”

F. Kazneni zakon

84. Mjerodavne odredbe Kaznenog zakona („Narodne novine“, br. 110/1997, 27/1998, 50/2000, 129/2000, 51/2001) glase:

Obvezno liječenje od ovisnosti**Članak 76.**

(1) Sigurnosna mjera obveznog liječenja od ovisnosti može se primijeniti prema počinitelju koji je kazneno djelo počinio pod odlučujućim djelovanjem ovisnosti od alkohola ili opojnih droga kad postoji opasnost da će zbog te ovisnosti ponovno počiniti neko kazneno djelo.

...”

Prijetnja**Članak 129.**

„(1) Tko drugome ozbiljno prijeti kakvim zlom da bi ga ustrašio ili uznemirio, kaznit će se novčanom kaznom do sto pedeset dnevnih dohodaka ili kaznom zatvora do šest mjeseci.

(2) Tko drugome ozbiljno prijeti da će njega ili njemu blisku osobu usmrtiti, teško tjelesno ozlijediti, oteti ili oduzeti slobodu, ili joj nanijeti zlo podmetanjem požara, eksplozijom, ionizirajućim zračenjem ili drugim opasnim sredstvom, ili joj uništiti društveni položaj ili materijalni opstanak kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

...

G. Zakon o parničnom postupku

85. Mjerodavna odredba Zakona o parničnom postupku („Narodne novine Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije“, br. 4/1977 s kasnijim izmjenama i „Narodne novine Republike Hrvatske“, br. 53/1991 s kasnijim izmjenama) koji je na snazi od 1. srpnja 1977., glasi kako slijedi:

5.a Ponavljanje postupka u povodu konačne presude Europskog suda za ljudska prava u Strasbourg o povredi temeljnog ljudskog prava ili slobode

Članak 428.a

„(1) Kad Europski sud za ljudska prava utvrdi povredu kojeg ljudskog prava ili temeljne slobode zajamčene Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i dodatnih Protokola uz tu Konvenciju koje je Republika Hrvatska ratificirala, stranka može, u roku od trideset dana od konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava, podnijeti zahtjev sudu u Republici Hrvatskoj koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojemu je donesena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda, za izmjenu odluke kojom je to pravo ili temeljna sloboda povrijeđeno.

(2) Postupak iz stavka 1. ovoga članka provodi se uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka.

(3) U ponovljenom postupku sudovi su dužni poštivati pravna stajališta izražena u konačnoj presudi Europskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda temeljnog ljudskog prava ili slobode.“

III. MJERODAVNI MEĐUNARODNI PROPISI

A. UN-ova Načela zaštite osoba s mentalnim oboljenjima i unapređenja zaštite mentalnog zdravlja

86. Mjerodavna odredba UN-ovih Načela zaštite osoba s mentalnim oboljenjima i unapređenja zaštite mentalnog zdravlja (A/RES/46/119, 17. prosinca 1991.) glasi:

Načelo 16.

Nedobrovoljan smještaj

„(1) Osoba može biti nedobrovoljno smještena u zdravstvenu ustanovu za mentalno zdravlje kao pacijent ili, nakon što je već bila smještena dobrovoljno kao pacijent,

može biti zadržana nedobrovoljno u zdravstvenoj ustanovi za mentalno zdravlje ako, i samo ako, kvalificirani zdravstveni radnik za mentalno zdravlje, ovlašten zakonom za tu svrhu, utvrdi u skladu s prethodno navedenim načelom 4. da je osoba mentalno bolesna i smatra:

(a) da zbog tog mentalnog oboljenja postoji ozbiljna vjerojatnost neposrednog ili prijetućeg nanošenja štete toj osobi ili drugim osobama; ...”

B. Preporuka 1235(1994) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o psihijatriji i ljudskim pravima

87. Mjerodavni dio Preporuke 1235 (1994) o psihijatriji i ljudskim pravima glasi:

„i. Postupak i uvjeti smještaja:

a. prisilnom smještaju pribjegava se samo u iznimnim slučajevima i mora ispunjavati sljedeće kriterije:

– postoji ozbiljna opasnost za pacijenta ili druge osobe

... “

C. Preporuka Rec(2004)10 Odbora ministara državama članicama o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva osoba s duševnim smetnjama

88. Mjerodavni dio Preporuke Rec(2004)10 Odbora ministara državama članicama o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva osoba s duševnim smetnjama od 22. rujna 2004. glasi:

„Glava VI. – Uključivanje kaznenopravnog sustava

Članak 32. – Uključivanje policije

1. U ispunjavanju svojih zakonskih dužnosti policija mora uskladiti svoje aktivnosti s onima zdravstvenih i socijalnih službi, ako je moguće uz pristanak dotične osobe, ako ponašanje te osobe pokazuje očigledne karakteristike duševnih smetnji i predstavlja ozbiljnu opasnost od ozljeđivanja sebe ili drugih.

2. Kada ne postoje druge mogućnosti, u izvršavanju njihovih dužnosti mogla bi biti potrebna pomoć policije u prenošenju ili vraćanju nedobrovoljno smještenih osoba u odgovarajuću ustanovu.

3. Članovi policije moraju poštovati dostojanstvo i ljudska prava osoba s duševnim smetnjama. Važnost te dužnosti trebala bi se naglasiti tijekom osposobljavanja.

4. Članovi policije moraju se osposobiti na odgovarajući način za procjenu situacija i upravljanje situacijama koje uključuju osobe s duševnim smetnjama, a u tom se osposobljavanju mora istaknuti ranjivost takvih osoba u situacijama koje uključuju policiju.”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 2. KONVENCIJE

89. Podnositelji zahtjeva prigovorili su da je do smrti njihove rođakinje došlo zbog propusta domaćih tijela u poduzimanju svih potrebnih mjera da je zaštite od A. N.-ovih nasilnih čina. Pozvali su se na članak 2. Konvencije koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

„Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom (...).”

A. Dopuštenost

1. Tvrdnje stranaka

90. Pozivajući se na predmet *Çakıcı protiv Turske* ([VV], br. 23657/94, stavak 98., ESLJP 1999-IV), Vlada je tvrdila da četvrta i peta podnositeljica zahtjeva nisu imale status žrtve jer su samo sestre M. B. B. i nisu s njom živjele u istom kućanstvu niti u istom gradu. Pridružile su se domaćem postupku tek podnošenjem ustavne tužbe na Ustavnom sudu nakon smrti njihove majke K. B. koja je bila stranka u postupku pred nižim sudovima (vidjeti prethodne stavke 49. i 77.). Stoga u nedostatku dokaza o bliskosti nisu mogle tvrditi da imaju status žrtve u vezi sa smrću M. B. B. Vlada je također tvrdila da su podnositelji zahtjeva osporili samo činjenice iz odluka domaćih tijela te da njihovi prigovori nisu potkrijepljeni dokazima.

91. Podnositelji zahtjeva tvrdili su da postoji dovoljna bliskost i obiteljska veza između četvrte i pete podnositeljice zahtjeva i M. B. B. koja je bila njihova sestra. Njezina je smrt uvelike utjecala na njih i uzrokovala im velike duševne boli. One su stoga nakon smrti svoje majke K. B., koja je sudjelovala u postupku pred nižim sudovima, nastavile postupak u predmetu podnošenjem ustavne tužbe Ustavnom sudu. Podnositelji zahtjeva također su tvrdili da su njihovi prigovori dostatno potkrijepljeni i da su ispunili sve druge uvjete dopuštenosti.

2. Ocjena Suda

92. Na početku Sud primjećuje da se sudska praksa koju navodi Vlada odnosi na pitanje može li se brat nestale osobe smatrati žrtvom postupanja protivnog članku 3. Konvencije (vidjeti *Çakıcı*, prethodno citirano, stavak 99.). Stoga ne smatra da je ona primjenjiva na okolnosti ovog predmeta koji se odnosi na navodni propust domaćih tijela u poduzimanju mjera potrebnih za zaštitu prava na život rođakinje podnositelja zahtjeva od druge osobe sukladno članku 2. Konvencije.

93. Sud ponavlja da riječ „žrtva” u kontekstu članka 34. Konvencije označava osobu koju izravno pogađa činjenje ili nečinjenje o kojem je riječ (vidjeti *Lüdi protiv Švicarske*, 15. lipnja 1992., stavak 34., Serija A br. 238)

i da je osnovni cilj konvencijskog mehanizma pružiti učinkovitu i praktičnu zaštitu onima koje osobno pogađaju povrede temeljnih ljudskih prava (vidjeti *Velikova protiv Bugarske* (odl.), br. 41488/98, ESLJP 1999-V).

94. Sud stoga smatra da četvrta i peta podnositeljica zahtjeva, kao sestre M. B. B., koje su u domaćem postupku pred Ustavnim sudom sudjelovale kao stranke koje je pogodila njezina smrt i čiji status žrtve nije nikad osporavan na domaćoj razini, mogu tvrditi da su žrtve u smislu članka 34. Konvencije (vidi *Çelikkilek protiv Turske* (odl.), br. 27693/95, 22. lipnja 1999., *Velikova*, prethodno navedeno, i *Renolde protiv Francuske*, br. 5608/05, stavak 69., ESLJP 2008). Sud stoga odbacuje Vladin prigovor koji se odnosi na status žrtve četvrte i pete podnositeljice zahtjeva.

95. Nadalje, Sud primjećuje da uzimajući u obzir ostatak Vladinog podneska, ovaj zahtjev nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije te da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Vladini prigovori moraju se stoga odbaciti, a zahtjev se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

(a) Podnositelji zahtjeva

96. Podnositelji zahtjeva tvrdili su da je iz zaključaka domaćih sudova bilo jasno da je došlo do ozbiljnih nepravilnosti i propusta policije prije ubojstva njihove rođakinje. Smatrali su da je propust policijskog službenika M. T. da o događaju odmah obavijesti liječnika u 07:15 na jutro događaja izravno povezan sa smrću njihove rođakinje jer je liječnički pregled, koji je liječnik morao obaviti, mogao spriječiti pucnjave. Međutim, liječnik je o tome obaviješten kad je već bilo prekasno da se išta učini. Nadalje, policija je olako dopustila A. N.-u odlazak iz policijske postaje dan prije pucnjava kada je tamo došla M. N. s pritužbama da joj A. N. prijeti smrću. Nisu poduzeli nikakve radnje i naprosto su unijeli bilješku o događaju u dnevnik.

97. Podnositelji zahtjeva istaknuli su da je očit propust policije da spriječi A. N.-a u pucnjavama jer je policijski službenik M. T. pokušao krivotvoriti podatke o poduzetim radnjama. Nadalje, policijski službenici M. L. i I. B., koji su obavili obavijesni razgovor s A. N.-om kod njegove kuće, propustili su poduzeti radnje za utvrđivanje A. N.-ova psihičkog stanja i propustili su ga pretražiti radi utvrđivanja ima li oružje iako su znali da ima nasilnu prošlost, da je već bio nasilan prema supruzi i da je toga dana plakao, prijetio samoubojstvom i žalio se na sina i suprugu. A. N.-ovo ponašanje, koje je niz svjedoka koji su dali iskaze tijekom domaćeg postupka opisao kao čudno i opasno, ukazivalo je bez sumnje na to da on pati od duševnih smetnji i policijski službenici trebali su stoga poduzeti odgovarajuće radnje u skladu sa Zakonom o zaštiti osoba s duševnim

smetnjama. Podnositelji zahtjeva smatraju da činjenica da je policija bila svjesna da se nešto treba učiniti s A. N.-om očito proizlazi iz činjenice da je policijski načelnik naložio šefu smjene da obavijesti bolnicu i Centar za socijalnu skrb o A. N.-ovu ponašanju.

98. S obzirom na prethodno navedene okolnosti podnositelji zahtjeva tvrdili su da postoji izravna uzročna veza između ubojstva njihove rođakinje i propusta policije da prepozna da A. N. pati od duševnih smetnji i da poduzme odgovarajuće radnje za utvrđivanje je li naoružan i je li ga potrebno hospitalizirati.

(b) Vlada

99. Vlada je tvrdila da u vrijeme predmetnih događaja nije bilo razloga zbog kojih bi domaća tijela smatrala da A. N. predstavlja opasnost za M. B. B. ili nekoga drugoga. Istina je da je A. N. bio osuđivan, no to se odnosilo samo na dvije samo na dvije osude i to za prekršaj nasilja u obitelji iz 2000. i kazneno djelo prijetnje supruzi iz 2001., što nije bilo dovoljno da se u vrijeme predmetnih događaja zaključi da je bio opasan. Nadalje, nije bilo naznaka da bi ga trebalo podvrgnuti psihijatrijskom liječenju niti da posjeduje vatreno oružje ili da bi mogao ugroziti život rođakinje podnositelja zahtjeva. Vlada je istaknula da je tek kasnije tijekom istrage utvrđeno da je A. N. prijetio smrću svojoj supruzi i njezinoj odvjetnici, no da na to domaća tijela nisu bila upozorena prije pucnjava.

100. Nadalje, Vlada je istaknula da se na predmetni dan jedina informacija koju je dobila policija odnosila na A. N.-ovo „čudno ponašanje” u banci u smislu da je podigao sav svoj novac i uplakan rekao: „o tome će se pričati”. Policija je reagirala na tu informaciju i patrola je poslana u banku i na A. N.-ovu kućnu adresu. Međutim, nije bilo naznaka koje bi upućivale na potrebu za poduzimanjem daljnjih radnji, pa policijski službenici temeljem svog iskustva i znanja nisu smatrali potrebnim tražiti liječničku pomoć. Zaposlenici banke posvjedočili su da A. N. nije bio opasan već da se samo čudno ponašao, a do kojeg se zaključka moglo doći tijekom istrage i na temelju iskaza drugih svjedoka. To je potvrđeno i tijekom obavijesnog razgovora s A. N.-om kod njegove kuće kada se žalio na obiteljske probleme i nije se činio uznemiren. U takvim okolnostima, neovisno o A. N.-ovoj ranijoj osuđivanosti, nisu postojale naznake koje bi opravdale lišenja slobode A. N. ili njegov psihijatrijski pregled prema Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama.

101. Vlada je zatim istaknula da se ne može sa sigurnošću zaključiti da bi liječnik naložio smještaj A. N.-a u psihijatrijsku ustanovu da je bio na vrijeme obaviješten niti da su se pravodobnim obavještavanjem liječnika mogli spriječiti predmetni događaji. Usto policija nije imala osnovu za uhićenje A. N.-a ili pretraživanje njegova doma jer nisu imali informacije koje bi ukazivale na to da je počinio kazneno djelo ili da nezakonito posjeduje vatreno oružje ili da je prijetio da će počiniti kazneno djelo.

102. Vlada smatra da u predmetno vrijeme nije bilo nikakvih naznaka koje bi ukazivale na vezu između A. N.-a i rođakinje podnositelja zahtjeva. Unatoč tome, čak i da je policija znala za takvu vezu, ništa drugo nije ukazivalo na to da A. N. predstavlja opasnost za njezin život. Rođakinja podnositelja zahtjeva ubijena je u svom uredu koji se nalazio svega petsto metara od mjesta gdje je A. N. upucao svoju suprugu. Stoga policija nije imala vremena niti prilike reagirati i spriječiti njezino ubojstvo. S tim u vezi, Vlada je također istaknula da je Slatina mali grad i da policija ima ograničena sredstva za rad te da je kritičnog dana bila vrlo zaokupljena drugim zadacima.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

103. Sud prvenstveno ponavlja da članak 2. obuhvaća osnovne vrijednosti demokratskih društava koja sačinjavaju Vijeće Europe (vidi *McCann i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 27. rujna 1995., stavak 147., Serija A br. 324). Prva rečenica članka 2. stavka 1. nalaže da se država mora suzdržati od namjernog i nezakonitog oduzimanja života, ali i da mora poduzeti odgovarajuće korake za zaštitu života osoba pod njezinom jurisdikcijom (vidi *L. C. B. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 9. lipnja 1998., stavak 36., *Izvjешća o presudama i odlukama 1998-III*, i *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 28. listopada 1998., stavak 115., *Izvjешća 1998-VIII*).

104. Obveza države nadilazi njezinu primarnu dužnost da osigura pravo na život određivanjem učinkovitih kaznenopravnih odredbi kojima se odvraća od počinjenja kaznenih djela protiv osoba uz potporu provedbenih mehanizama za zaštitu, suzbijanje i kažnjavanje kršenja takvih odredbi. Članak 2. može također u određenim jasno definiranim okolnostima proizvesti pozitivnu obvezu tijela da poduzmu preventivne operativne mjere radi zaštite osobe čiji je život ugrožen kažnjivima radnjama druge osobe (vidi *Mastromatteo protiv Italije* [VV], br. 37703/97, stavak 67., ESLJP 2002-VIII).

105. To, međutim, ne znači da se iz te odredbe može izvesti pozitivna obveza sprečavanja svake mogućnosti nasilja (vidjeti, među ostalim, *Tanribilir protiv Turske*, br. 21422/93, stavak 71., 16. studenoga 2000). Takva obveza mora se tumačiti na način da vlastima ne nameće nemogući ili nerazmjeran teret uvažavajući poteškoće povezane s policijskim radom u suvremenim društvima, nepredvidljivost ljudskog ponašanja i operativne odluke koje se moraju donijeti u pogledu prioriteta i resursa (vidi *Osman*, prethodno navedeno, stavak 116.).

106. Stoga svaka navodna opasnost za život ne može vlastima nametnuti konvencijsku obvezu poduzimanja operativnih mjera radi sprječavanja ostvarenja te opasnosti. Pozitivna obveza nastaje, prema zaključcima Suda,

kada se utvrdi da su vlasti u relevantnom trenutku znale ili trebale znati za postojanje stvarne i neposredne opasnosti za život točno određene osobe ili osoba od kažnjivih čina treće osobe, te da su propustile poduzeti mjere u okviru svojih ovlasti za koje se, prema razumnoj prosudbi, moglo očekivati da će se njima izbjeći ta opasnost (vidi *Osman*, prethodno citirano, stavak 116. i *Choreftakis i Choreftaki protiv Grčke*, br. 46846/08, stavak 47., 17. siječnja 2012.).

107. Do sada se Sud bavio situacijama povezanim s pozitivnom obvezom države da zaštiti pravo na život iz članka 2. Konvencije od kažnjivih čina treće osobe. Stoga je primjenom prethodno citiranog testa iz predmeta *Osman* utvrdio opseg tih obveza u slučajevima koji se odnose na zahtjev pružanja osobne zaštite jednoj ili više osoba koje se unaprijed mogu identificirati kao moguće mete smrtonosnog djela u smislu da te obveze podrazumijevaju neophodnu analizu postoji li ključni trenutak u tijeku događaja koji su doveli do lišenja života u kojem bi se moglo reći da su vlasti znale ili trebale znati za stvarnu i neposrednu opasnost za život osobe, te jesu li propustile poduzeti mjere potrebne za izbjegavanje te opasnosti (vidi, primjerice, *Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 46477/99, stavak 57. ESLJP 2002-II (ubojstvo zatvorenika), *Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske*, br. 46598/06, stavci 52. – 53., 15. siječnja 2009. i *Opuz protiv Turske*, br. 33401/02, stavak 129., ESLJP 2009 (ubojstvo u kontekstu nasilja u obitelji), *Van Colle protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 7678/09, stavak 88., 13. studenoga 2012. (ubojstvo svjedoka), *Kılıç protiv Turske*, br. 22492/93, stavak 63., ESLJP 2000-III, i *Mahmut Kaya protiv Turske*, br. 22535/93, stavak 88., ESLJP 2000-III (ubojstvo osobe u zoni sukoba), i *Yabansu i drugi protiv Turske*, br. 43903/09, stavak 91., 12. studenoga 2013. (ubojstvo osobe od treće strane tijekom služenja vojnog roka)).

108. Štoviše, pozitivne obveze mogu se primjenjivati na situacije povezane sa zahtjevom pružanja osobne zaštite jednoj ili više osoba koje se mogu unaprijed identificirati kao moguće mete smrtonosnog djela, no također na predmete u kojima nastaje obveza pružanja opće zaštite društvu (vidjeti *Maiorano i drugi protiv Italije*, br. 28634/06, stavak 107., 15. prosinca 2009., i *Gorovenky i Bugara protiv Ukrajine*, br. 36146/05 i 42418/05, stavak 32., 12. siječnja 2012.). U posljednje navedenim okolnostima pozitivna obveza obuhvaća velik raspon djelatnosti (vidi *Ciechońska protiv Poljske*, br. 19776/04, stavi 62. – 63., 14. lipnja 2011.) i u načelu nastaje u kontekstu svake aktivnosti, javne ili druge, uslijed koje nečije pravo na život može biti ugroženo (vidi *Öneryıldız protiv Turske [VV]*, br. 48939/99, stavak 71., ECHR 2004-XII).

109. Stoga u predmetima *Gorovenky i Bugara* (prethodno citirano) i *Sašo Gorgiev protiv bivše jugoslavenske Republike Makedonije* (br. 49382/06, ECHR 2012 (izvaci)) koji su se odnosili na pucnjavu policijskih službenika koji nisu bili na dužnosti, Sud je utvrdio da se mora smatrati da

dužnost države da zaštiti pravo na život, među ostalim, uključuje i poduzimanje razumnih mjera za osiguranje sigurnosti osoba (vidi *Gorovenky i Bugara*, prethodno navedeno, stavak 34., i *Sašo Gorgiev*, prethodno navedeno, stavak 43.). Na temelju činjenica i bez razmatranja je li se moglo unaprijed identificirati žrtve kao moguće mete Sud je u oba predmeta utvrdio povredu članka 2. Konvencije. Točnije, u predmetu *Gorovenky i Bugara* (prethodno citirano, stavci 30. i 39.) Sud je tako utvrdio zbog toga što je počinitelju bio izdan pištolj protivno važećem domaćem pravu, a domaća su tijela propustila ispravno procijeniti njegovu sposobnost da nosi pištolj. U predmetu *Sašo Gorgiev* (prethodno navedeno, stavci 50. i 52.) Sud je utvrdio povredu tog članka jer je država propustila uspostaviti odgovarajuće i učinkovite zaštitne mehanizme za sprečavanje svojih službenika u zloupotrebi službenog oružja te jer ništa nije ukazivalo na to da je provedena procjena sposobnosti počinitelja da izvršava policijsku dužnost i nosi oružje.

110. Slično tome, u kontekstu neočekivanog ubojstva u školi i unatoč činjenici da se žrtva nije mogla unaprijed identificirati kao moguća meta Sud je razmotrio obvezu države, točnije obrazovnih tijela, da osiguraju sigurnost i dobrobit djece stavljene pod njihov nadzor. Na temelju činjenica predmeta Sud je utvrdio da država nije ispunila svoju pozitivnu obvezu (vidi *Kayak protiv Turske*, br. 60444/08, stavci 56., 59. i 66., 10. srpnja 2012.).

111. Sud također pravi razliku između predmeta u kojima se utvrđuje nastaje li odgovornost tijela zbog propusta pružanja osobne zaštite unaprijed identificiranoj žrtvi i predmeta u kojima je riječ o obvezi pružanja opće zaštite društvu od mogućih djela jedne ili više osoba koje izdržavaju zatvorsku kaznu zbog nasilnog zločina (vidi *Mastromatteo*, prethodno navedeno, stavak 69., *Maiorano i drugi*, prethodno navedeno, stavak 107., i *Choreftakis i Choreftaki*, prethodno navedeno, stavci 48. i 50.). U posljednje navedenoj kategoriji predmeta Sud je razmotrio može li se država smatrati odgovornom na temelju članka 2. Konvencije za nepredviđeno ubojstvo prolaznika koje je počinio zatvorenik na zatvorskom dopustu zbog propusta da osigura i primjeni odgovarajući sustav zatvorskog dopusta (vidi, primjerice, *Mastromatteo*, prethodno navedeno, stavak 70.).

(b) Primjena ovih načela na ovaj predmet

112. S obzirom na važnost zaštite koju pruža članak 2. Sud mora vrlo pomno razmotriti prigovore o gubitku života i pritom uzeti u obzir sve važne okolnosti (vidi, među mnogim drugim izvorima prava, *Banel protiv Litve*, br. 14326/11, stavak 67., 18. lipnja 2013.). U ovom predmetu rođakinja podnositelja zahtjeva ubijena je 22. ožujka 2002. u pucačkom pohodu A. N.-a koji je u to vrijeme očigledno bio psihički poremećeni koji ju je poznao iz brakorazvodne parnice u kojoj je ona kao odvjetnica zastupala njegovu suprugu.

113. A. N. je u prošlosti bio sklon zlouporabi alkohola, nasilnom ponašanju prema policiji i u obitelji te nezakonitom posjedovanju vatrenog oružja (vidjeti prethodne stavke 9. i 37.). Prije ubojstva rođakinje podnositelja zahtjeva on je tri puta bio prijavljen zbog nasilja u obitelji, dva puta zbog remećenja javnog reda i mira te zbog ozbiljnih prijetnji (vidi prethodni stavak 9.). To je rezultiralo njegovom osudom na Prekršajnom sudu u Slatini dana 16. listopada 2000. zbog prekršaja nasilja u obitelji, a dana 25. srpnja 2001. Općinski sud u Slatini proglasio ga je krivim za kazneno djelo prijetnje smrću supruzi. Iako dokazi pred Sudom pokazuju da je A. N.-ovo nasilno ponašanje bilo povezano sa zlouporabom alkohola (vidi prethodne stavke 9., 30. i 54.), ne postoje naznake da su domaća tijela ikada razmatrala to pitanje ili primijenila mjere kojim ga prisiljavaju da se podvrgne nekom obliku liječenja (vidjeti prethodni stavak 84.).

114. U ranim jutarnjim satima dana kada je A. N. ubio rođakinju podnositelja zahtjeva njegovo je čudno ponašanje prijavio policiji F. S., upravitelj banke u koju je A. N. otišao podići svoj novac (vidi prethodni stavak 15.). A. N. je rekao zaposlenicima banke i nekim prisutnim klijentima da se više neće vidjeti i uplakan je spomenuo probleme u svojoj obitelji te rekao da će učiniti nešto o čemu će se pričati. Njegovo ponašanje potaknulo je zaposlenike banke i klijente da pomisle da on predstavlja opasnost za sebe ili druge i da mu je potrebna liječnička pomoć (vidi prethodne stavke 14., 32. i 51.).

115. Oko 08:00 istog dana, nakon što je F. S. prijavio A. N.-ovo ponašanje, dva policijska službenika pronašla su A. N.-a kod njegove kuće i tamo obavili obavijesni razgovor. Iako se A. N. žalio na obiteljske probleme i brakorazvodnu parnicu te je zaprijetio samoubojstvom (vidi prethodne stavke 17. i 19.), te iako je dvama policijskim službenicima bilo poznato njegovo ponašanje u banci kada je rekao da će učiniti nešto o čemu će svi pričati (vidi prethodni stavak 56. i 57.) i njegova prošlost (vidi prethodni stavak 51.), oni nisu poduzeli daljnje radnje već su se vratili u policijsku postaju i ostavili A. N.-a bez kontrole ili nadzora (vidi prethodne stavke 17. i 18.).

116. S tim u vezi, Sud primjećuje da se iskazi policijskih službenika o tome da se A. N. činio normalnim i smirenim tijekom obavijesnog razgovora kod njegove kuće (vidi prethodne stavke 56. i 57.), a koje su prihvatili domaći sudovi (vidi prethodne stavke 67., 72., 74. i 76.), čine nelogičnima kao što je prvotno primijetio Općinski sud u Slatini (vidi presudu tog suda od 5. ožujka 2007. u prethodnom stavku 65.). Nadalje, Sud primjećuje da je nekoliko ljudi koji su vidjeli A. N.-a na jutro događaja otprilike u vrijeme kada je razgovarao s policijskim službenicima dali iskaze koji ukazuju na to da je A. N. imao ozbiljne duševne smetnje.

117. Klijenti i zaposlenici banke smatrali su da A. N. ima duševne smetnje, da je „potpuno nestabilan” i „lud” te da se ponašao čudno i da mu je potrebna liječnička pomoć (vidi prethodne stavke 32., 51. i 63.). A. N.-

ovo ponašanje također je potaknulo nadređenog policijskog službenika M. B. da naloži da se o njegovom ponašanju obavijeste bolnica i Centar za socijalnu skrb (vidi prethodne stavke 19. i 59.). Liječnik I. F. i službenica Centra za socijalnu skrb nakon saznanja o njegovom ponašanju smatrali su da je potreban liječnički pregled (vidi prethodne stavke 19., 42., 52. i 69.). Nadalje, Županijski sud u Virovitici zaključio je da su u vrijeme događaja postojale naznake da A. N. pati od duševnih smetnji (vidi prethodni stavak 74.).

118. Sud zatim primjećuje da su po dolasku u policijsku postaju dva policijska službenika koji su obavili obavijesni razgovor s A. N.-om podnijela svoje izvješće šefu smjene M.T. U 08:12 sati M.T.-u je nadređeni M. B. naložio da obavijesti bolnicu i Centar za socijalnu skrb o situaciji povezanoj s A. N.-om (vidi prethodne stavke 19. i 59.). Međutim, M. T. je obavijestio bolnicu tek u 09:40, a Centar za socijalnu skrb u 09:37 sati.

119. U međuvremenu je oko 09:00, otprilike sat vremena prije nego što je upucao suprugu i ubio rođakinju podnositelja zahtjeva, A. N. otišao u policijsku postaju i zahtijevao od policijskog službenika M. T. da mu kaže zašto je policija došla njegovoj kući te mu je rekao da ima problema koje će sam riješiti (vidi prethodni stavak 21.). Međutim, iako je u to vrijeme već bio zadužen obavijestiti bolnicu i Centar za socijalnu skrb o situaciji s A. N.-om i iako je bio upoznat s A. N.-ovom prošlošću nasilnog ponašanja (vidi prethodne stavke 19. i 58.), policijski službenik M. T. nije učinio ništa i dopustio je da A. N. napusti policijsku postaju nakon čega je počinio seriju pucnjava koje su dovele do ozbiljnih ozljeda A. N.-ove supruge, smrti rođakinje podnositelja zahtjeva, razmjene vatre s policijom i njegovog samoubojstva (vidi prethodne stavke 21. – 26.).

120. Na temelju prethodno navedenih činjenica Sud smatra da u ovom predmetu nije potrebno razmotriti pitanje obveze pružanja osobne zaštite jednoj ili više osoba koje se unaprijed mogu identificirati kao moguće mete smrtonosnog djela (vidi prethodni stavak 107.) ili baviti se pitanjem opsega pozitivnih obveza države u slučajevima povezanim s nasumičnim nasiljem koje je izvan kontrole domaćih tijela ili izvan razumnih mogućnosti saznanja domaćih vlasti (vidi *Acet protiv Turske* (odl.), br. 41590/06, 29. lipnja 2010., i *Vosylius i Vosyliene protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 61974/11, 3. rujna 2013.).

121. U ovom je predmetu riječ o obvezi pružanja opće zaštite društvu od mogućih nasilnih djela osoba s očitim psihičkim poremećajem (usporediti, *mutatis mutandis*, *Mastromatteo*, prethodno citirano, stavak 69., *Maiorano i drugi*, prethodno citirano, stavak 111., i *Choreftakis i Choreftaki*, prethodno citirano, stavak 50.). Sud osobito primjećuje da se u kritično vrijeme A. N. činio psihički poremećenim i opasnim za sebe i/ili druge (vidi prethodne stavke 116. – 117.) te da su nadležna tijela smatrala da mu je potreban dodatan liječnički nadzor (vidi prethodne stavke 19., 42., 52. i 69.). Štoviše, dva puta tijekom jutra događaja bio je pod neposrednom policijskom

kontrolom i nadzorom (vidjeti prethodne stavke 17., 19. i 21.). To znači da je opasnost za život u ovom predmetu bila stvarna i neposredna te da su vlasti znale ili trebale znati za nju. U takvim situacijama pozitivna obveza države iz članka 2. Konvencije zahtijeva da domaća tijela učine sve što se od njih može razumno očekivati da bi se izbjegla takva opasnost (vidi, primjerice, *Osman*, prethodno citirano, stavak 116., i *Mastromatteo*, prethodno citirano, stavak 74., *Maiorano i drugi*, prethodno citirano, stavak 109., i *Choreftakis i Choreftaki*, prethodno citirano, stavak 55.).

122. Prilikom razmatranja jesu li domaća tijela udovoljila tim pozitivnim obvezama mora se imati na umu da se one moraju tumačiti na način kojim se vlastima ne nameće prekomjeran teret (vidi prethodni stavak 105.). Točnije, potrebna pozornost mora se obratiti na potrebu osiguravanja da policija koristi svoje ovlasti radi nadzora i sprečavanja zločina na način koji je u potpunosti sukladan s propisanim postupkom i drugim jamstvima koja zakonito ograničavaju područje njihovog djelovanja u smislu istraživanja zločina i privođenja prekršitelja pravdi, uključujući jamstava iz članaka 5. i 8. Konvencije (vidi *Osman*, prethodno citirano, stavak 116., i *Maiorano i drugi*, prethodno citirano, stavak 106.). Sud također mora biti oprezan prilikom razmatranja događaja sa vremenskim odmakom i poznavanjem ishoda (vidi *Bubbins protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 50196/99, stavak 147., ECHR 2005-II (izvaci)). U ovom predmetu Sud također mora uzeti u obzir relativno kratko vremensko razdoblje u kojem su se odvijali događaji.

123. Sud primjećuje da su tijekom domaćeg postupka nadležna domaća tijela utvrdila nekoliko propusta u postupanju policije u predmetnoj situaciji. Stoga je Disciplinski sud Ministarstva unutarnjih poslova proglasio krivim policijskog službenika M. Kr. jer je propustio izvijestiti o obavijesnom razgovoru s A. N.-om i njegovom suprugom dan prije pucnjava, te policijskog službenika M. T. jer je krivotvorio izvješća o mjerama koje je policija poduzela na jutro događaja.

124. Sud smatra da postoji nekoliko drugih mjera čije se poduzimanje moglo razumno očekivati od domaćih tijela kako bi se izbjegao rizik za pravo na život od A. N.-ovih nasilnih djela. Iako Sud ne može sa sigurnošću zaključiti da bi se događaji odvijali drugačije da su vlasti postupile na drugačiji način, ponavlja da se test temeljem članka 2. ne zahtijeva da bude dokazano da do ubojstva ne bi došlo „bez” propusta ili previda vlasti (vidi *Opuz*, prethodno citirano, stavak 136. i, *mutatis mutandis*, *E. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 33218/96, stavak 99., 26. studenoga 2002.), kao što bi se moglo zaključiti iz odluka domaćih sudova (vidjeti prethodne stavke 74. – 75.). Točnije, važno je i dostatno za pokretanje odgovornosti države temeljem tog članka da bi razumne mjere koje su domaća tijela propustila poduzeti mogle pružiti realnu mogućnost promjene ishoda ili ublažavanja opasnosti (vidi *Opuz*, loc. cit. i, *mutatis mutandis*, *E. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, loc. cit.).

125. U svezi s time, Sud prvenstveno primjećuje da je 21. ožujka 2002., dan prije pucnjave, A. N.-ova supruga M. N. došla u policijsku postaju kako bi prijavila da ju maltretira, a nakon nje je stigao i A. N. Prema izvješću i iskazu policijskog službenika Ž. J. nije spomenula prijetnje ili nasilje iako je navela da ju je A. N. prije znao istući za što je bio osuđen na prekršajnom i kaznenom sudu (vidi prethodne stavke 12. i 61.).

126. Sud primjećuje da policijsko izvješće o tom događaju nije sastavljeno istoga dana kada su A. N. i M. N. došli u policijsku postaju, već četiri dana kasnije, 25. ožujka 2002., kada je A. N. već počinio pucnjave i kada je već bila u tijeku istraga okolnosti predmeta. Nadalje, Sud primjećuje da je tijekom građanskog postupka M. N. svjedočila da je na dan prije pucnjave prijavila policiji da joj je A. N. prijetio da će je ubiti, no da oni nisu učinili ništa po tom pitanju (vidi prethodni stavak 54.). Domaći sudovi nisu doveli u pitanje njezin iskaz niti je Vlada tvrdila da je izmišljen, neistinit ili nevjerodostojan zbog bilo kojeg drugog razloga.

127. Sud stoga smatra da su vlasti već 21. ožujka 2002. bile dužne, s obzirom na to da je policija imala dovoljno informacija o A. N.-ovoj nasilnoj prošlosti još, poduzeti razumne mjere i dodatno istražiti navode o tome da je A. N. ozbiljno prijetio smrću, što predstavlja kazneno djelo prema hrvatskom zakonodavstvu (vidi prethodni stavak 83.), a što je moglo dovesti do njegova uhićenja i pritvaranja.

128. Nadalje, Sud ponavlja kako je već utvrdio da su dva policijska službenika koja su obavila obavijesni razgovor s A. N.-om kod njegove kuće na dan događaja propustili poduzeti potrebne preventivne mjere s obzirom na njegovo psihičko stanje i prijetnje samoubojstvom te iskaze klijenata i zaposlenika banke o tome da je A. N. prijetio da će učiniti nešto o čemu će se pričati (vidi prethodne stavke 115. – 117.). Točnije, nije u potpunosti jasno što je točno A. N. rekao policijskim službenicima s obzirom na to da je liječnik I. F. svjedočio da mu je policija rekla da bi A. N. mogao ubiti nekoga ili učiniti nešto loše (vidi prethodni stavak 52.).

129. U takvoj situaciji, čak i ako se uzme u obzir samo nepobitna prijetnja samoubojstvom, Sud ponavlja da kada državni službenici postanu svjesni takve prijetnje dovoljno rano, nastaje pozitivna obveza temeljem članka 2. koja od njih zahtijeva da spriječe ostvarivanje te prijetnje svim razumnim i izvedivim sredstvima u danim okolnostima (usporediti *Mikayil Mammadov protiv Azerbajdžana*, br. 4762/05, stavak 115., 17. prosinca 2009.).

130. Učinkovite mjere zaštite građana od nasilja od strane mentalno poremećenih osoba također su predviđene mjerodavnim domaćim pravom koje omogućuje nedobrovoljan/prisilan smještaj osobe s duševnim smetnjama koja predstavlja opasnost za sebe ili druge (vidi prethodni stavak 81.) kao i mogućnost provođenja preventivne pretrage potencijalno opasne osobe (vidi prethodni stavak 80.). Međutim, kao što je već ranije navedeno, dva policijska službenika vratila su se u policijsku postaju, a da nisu

poduzeli niti jednu mjeru, a šef smjene obavijestio je bolnicu i socijalnu službu tek tada kada je već bilo teško ili čak nemoguće reagirati ili promijeniti tijek događaja.

131. Stoga je zakašnjela reakcija policije spriječila liječnika u poduzimanju mjera potrebnih za procjenu A. N.-ova psihičkog stanja. Liječnik I. F. objasnio je da su informacije koje je dobio zahtijevale da pregleda A. N.-a i odluči o njegovu daljnjem psihijatrijskom liječenju. Točnije, vjerovao je da su njegova i policijska intervencija bile potrebne u okolnostima predmeta (vidi prethodne stavke 35., 42., 52. i 69.). Namjeru liječnika da pregleda A. N.-a potvrdio je i policijski službenik M. T. u svom iskazu pred domaćim sudovima (vidi prethodni stavak 70.), a službenica Centra za socijalnu skrb koja se javila na poziv policije u svezi A. N.-ovog ponašanja također je smatrala da su takve mjere potrebne (vidi prethodni stavak 19.).

132. Sud stoga smatra da se propusti policije ne svode samo na propuštenu priliku, već bi se, da se oni nisu dogodili, mogao objektivno izmijeniti tijek događaja time što bi došlo do liječničkog nadzora A. N.-a i poduzimanja daljnjih potrebnih radnji u svezi njegovog očigledno poremećenog psihičkog stanja.

133. Na temelju prethodno navedenih činjenica, Sud zaključuje da utvrđeni niz propusta policije da iskaže potrebnu revnost u rješavanju objektivnih naznaka da A. N. ima duševne smetnje, otkrivaju povredu obveze države da zaštiti pravo na život uspostavom svih razumnih mjera za osiguranje sigurnosti pojedinaca od njegovih nasilnih čina koji su doveli do smrti rođakinje podnositelja zahtjeva.

134. Prema tome, došlo je do povrede članka 2. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. KONVENCIJE

135. Podnositelji zahtjeva prigovorili su da nisu uspjeli ostvariti naknadu štete zbog smrti njihove rođakinje. Pozvali su se na članak 13. Konvencije koji glasi kako slijedi:

„Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom, čak i u slučaju kada su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.”

A. Dopuštenost

136. Sud primjećuje da je taj prigovor povezan s prigovorom koji je prethodno razmotren i stoga se također mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

137. Podnositelji zahtjeva tvrdili su da su domaća tijela pogriješila u primjeni mjerodavnog domaćeg prava što je podnositelje zahtjeva spriječilo u ostvarivanju naknade štete zbog smrti njihove rođakinje.

138. Vlada je tvrdila da su podnositelji zahtjeva imali na raspolaganju djelotvorna domaća pravna sredstva u vezi sa smrću njihove rođakinje koja su uspješno koristili. Imali su mogućnost pokretanja kaznenog i građanskog postupka putem kojih su potraživali naknadu štete zbog navodnog nepravilnog rada policijskih službenika koji su također procesuirani u disciplinskom postupku. Točnije, podnositelji zahtjeva podnijeli su tužbu Općinskom sudu u Slatini i taj je sud primjenom mjerodavnog domaćeg prava i utvrđivanjem nepostojanja uzročne veze između nepravilnog rada policijskih službenika i smrti rođakinje podnositelja zahtjeva meritorno odbio njihov zahtjev.

2. Ocjena Suda

139. Sud ponavlja da se člankom 13. Konvencije nameće opća obveza država ugovornica da osiguraju djelotvorno pravno sredstvo za povrede Konvencije, uključujući i članka 2. (vidi, *mutatis mutandis*, *Aksoy protiv Turske*, 18. prosinca 1996., stavci 93. – 94., Izvješća 1996-VI).

140. Točnije, kada postoji uvjerljiva tvrdnja o povredi članka 2. Konvencije, Sud mora razmotriti je li u tom pogledu podnositeljima zahtjeva bio dostupan građanski postupak za utvrđivanje odgovornosti i, ako jest, za dodjelu nematerijalne štete (vidjeti *Reynolds protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 2694/08, stavak 60., 13. ožujka 2012.). Međutim, „djelotvornost” određenog „pravnog sredstva” u smislu članka 13. nije ovisan o izvjesnosti povoljnog ishoda za podnositelja zahtjeva (vidi, među ostalim, *Giuliani i Gaggio protiv Italije* [VV], br. 23458/02, stavak 336., ESLJP 2011 (izvaci)).

141. Sud primjećuje da u ovom predmetu podnositelji zahtjeva nisu naveli propuste u kaznenoj ili disciplinskoj istrazi o okolnostima povezanim sa smrću njihove rođakinje. U pogledu djelotvornosti građanskih pravnih sredstava Sud primjećuje da su podnositelji zahtjeva imali mogućnost podnošenja tužbe za naknadu štete zbog smrti temeljem članka 13. Zakona o sustavu državne uprave (vidjeti prethodni stavak 83.). Građanski sudovi meritorno su razmotrili njihove zahtjeve i pružili dostatne razloge za svoje tumačenje mjerodavnog domaćeg prava (vidi prethodne stavke 65., 72. i 76.).

142. Stoga Sud, imajući na umu da je prvenstveno zadaća domaćih tijela da tumače mjerodavno domaće pravo i da članak 13. ne jamči uspješnost upotrijebljenog pravnog sredstva (vidi, primjerice, *Vanjak protiv Hrvatske*,

br. 29889/04, stavak 77., 14. siječnja 2010.), ne nalazi nikakvih naznaka da je došlo do povrede te odredbe.

143. Prema tome, u ovom predmetu nije došlo do povrede članka 13. Konvencije.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

144. Članak 41. Konvencije navodi:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutar nje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Naknada štete

145. Podnositelji zahtjeva potraživali su 920.000,00 kuna (HRK) na ime naknade nematerijalne štete.

146. Vlada je zahtjev podnositelja zahtjeva smatrala pretjeranim, neosnovanim i nepotkrijepljenim.

147. Imajući u vidu sve okolnosti ovog predmeta, Sud prihvaća da su podnositelji zahtjeva pretrpjeli nematerijalnu štetu koja se ne može nadoknaditi samo utvrđivanjem povrede. Procjenjujući na pravičnoj osnovi, Sud podnositeljima zahtjeva dosuđuje 20.000,00 eura (EUR) na ime naknade nematerijalne štete, uz sve poreze koji bi im mogli biti obračunati.

B. Troškovi i izdatci

148. Podnositelji zahtjeva nisu podnijeli zahtjev za naknadu troškova i izdataka temeljem pravila 60. Poslovnika Suda

149. Sud stoga ništa ne dosuđuje po toj osnovi.

C. Zatezna kamata

150. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. *Utvrdjuje* jednoglasno da je zahtjev dopušten;
2. *Presuđuje* jednoglasno da je došlo do povrede članka 2. Konvencije;

3. *Presuđuje* s pet glasova prema dva da nije došlo do povrede članka 13. Konvencije;

4. *Presuđuje* jednoglasno

(a) da tužena država treba isplatiti podnositeljima zahtjeva solidarno, u roku od tri mjeseca od dana kada presuda postane konačna u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, 20.000,00 eura (EUR) (dvadeset tisuća eura) na ime nematerijalne štete, uz sve poreze koji bi mogli biti obračunati koje je potrebno preračunati u hrvatske kune po tečajnoj stopi važećoj na dan namirenja;

(b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda;

5. *Odbija* preostali dio zahtjeva podnositelja za pravičnom naknadom.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 18. rujna 2014. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren Nielsen
Tajnik

Isabelle Berro-Lefèvre
Predsjednica

Temeljem članka 45. stavka 2. Konvencije i pravila 74. stavka 2. Poslovnika Suda ovoj se presudi prilažu zajedničko izdvojeno mišljenje sutkinje Lazarove Trajkovske i suca Pinta de Albuquerquea.

I. B.L.
S.N.

ZAJEDNIČKO SUGLASNO I DJELOMIČNO SUPROTSTAVLJENO MIŠLJENJE SUTKINJE LAZAROVE TRAJKOVSKJE I SUCA PINTA DE ALBUQUERQUEA

1. Predmet *Bljakaj i drugi* odnosi se na ubojstvo odvjetnice uslijed izvršavanja njezine profesionalne djelatnosti koje je počinila osoba s navodnim duševnim smetnjama. U ovom se predmetu postavljaju dva nova važna pitanja kada je riječ o identitetu žrtve i počinitelja. Prvo je koju vrstu zaštite od nasilnih djela osobe s duševnim smetnjama država treba pružiti? Drugo je koju vrstu zaštite od nasilja povezanog s djelatnošću država treba pružiti odvjetnicima?

Slažemo se s većinskim zaključkom da je došlo do povrede članka 2. Europske konvencije o ljudskim pravima (Konvencija) zbog propusta domaćih tijela da poduzmu sve mjere potrebne za zaštitu pokojne M. B. B. od nasilnog ponašanja A. N.-a. Međutim, ne slažemo se s većinskom procjenom odgovora tužene države na ubojstvo M. B. B. Smatramo da je u njezinu odgovoru bilo ozbiljnih propusta i to na razini disciplinskog i sudskog postupka, što nas dovodi do zaključka da podnositeljima zahtjeva nisu bila dostupna pravna sredstva za povrede članka 2., a samim time da je došlo i do povrede članka 13.

Obveza države da pruži zaštitu od nasilnih djela osoba s duševnim smetnjama

2. Većina je pretpostavila da je A. N. osoba s duševnim smetnjama iako on nikad nije podvrgnut psihijatrijskom pregledu¹ i iako je najmanje dva puta proglašen odgovornim za svoja nedjela, presudama Prekršajnog suda u Slatini i Općinskog suda u Slatini nakon prethodnih kaznenih postupaka protiv njega². Obrazloženje većine za utvrđivanje povrede članka 2. Konvencije uvelike se temelji na pristupu koji je slijedio Sud u predmetu *Mastromatteo protiv Italije*³. Prema mišljenju većine ovaj je predmet sličan prethodno navedenom u smislu toga da se, na temelju stvarnog ili konstruktivnog znanja, ne može reći da je postojala stvarna i neposredna

¹ U suprotnosti s predmetom *Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske*, br. 46598/06, stavak 52., 14. listopada 2010.

² Vidi stavke 10. i 11. presude.

³ *Mastromatteo protiv Italije* [VV], br. 37703/97, CEDH 2002-VIII; vidi također *Maiorano i drugi protiv Italije*, br. 28634/06, 15. prosinca 2009. i *Choreftakis i Choreftaki protiv Grčke*, br. 46846/08, 17. siječnja 2012. U tim je predmetima Sud razmatrao opseg pozitivne obveze država da zaštite javnost kada je riječ o puštanju na slobodu zatvorenika s nasilnom prošlosti. U sva tri predmeta zatvorenici su im izrečena kazna zatvora poluotvorenog tipa ili im je odobren zatvorski dopust u trenutku kada su ubili pripadnike društva.

prijetnja za život određene osobe koju je moguće identificirati⁴, no s druge strane u ovom zahtjevu, suprotno onome u citiranom predmetu, A. N. nije pušten u društvo nakon procjene predstavlja li opasnost za javnost. Većina predlaže da se unatoč tome pristup iz predmeta *Mastromatteo* primijeni i na ovaj predmet s obzirom na to da se odnosi na osobu s očiglednim duševnim smetnjama koji je bio ili je trebao biti pod neposrednom kontrolom i nadzorom domaćih tijela.

3. Vjerujemo da taj pristup nije dostatan. Predmet je složeniji od načina na koji je prikazan u obrazloženju većine. Postojale su tri različite kategorije mogućih žrtava A. N.-a: on sam, njegova supruga i bliski rođaci te općenito javnost. Svaku od navedenih kategorija u opasnosti razmotrit ćemo zasebno.

4. Ujutro 22. ožujka 2002. A. N. očito nije bio zdrave pameti, tj. činio se „vrlo uznemiren”, „nervozan”, „potpuno nestabilan” ili čak „potpuno lud”⁵. Više je puta prijetio samoubojstvom. Prijetnja samoubojstvom za koju su znali državni službenici dovoljna je da proizvede pozitivnu obvezu države da spriječi nanošenje štete životu i fizičkom integritetu suicidalne osobe u skladu s člancima 2. i 3. Konvencije. U domaćem pravnom okviru ta se obveza odražava u članku 24. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Policijski službenici jednostavno su zanemarili svoju pozitivnu obvezu da zaštite A. N.-ov život od samoozljeđivanja. Umjesto osiguranja pružanja hitno potrebne psihijatrijske skrbi A. N.-u oni su mu jednostavno „rekli da će sve biti u redu i otišli”⁶. Sat vremena nakon njihova prvog susreta s A. N.-om došlo je do njihova drugog susreta u policijskoj postaji te je još jednom dopušteno da A. N. ode unatoč njegovom očitom upozorenju da „će učiniti ono što je namjerio”⁷. Teško je shvatiti takvo nepažljivo postupanje policijskih službenika.

5. Usto je A. N. predstavljao stvarnu i trenutačnu, ili čak neposrednu, opasnost za određene osobe koje se mogu identificirati, prvenstveno svoju suprugu i djecu. U prošlosti ih je maltretirao, prijetio im i pretukao ih i stoga je postajala opasnost da će opet biti njegove mete sukladno uzroku dugotrajnog sustavnog nasilja u obitelji na koji ukazuje A. N.-ovo ponašanje. Manje od osam mjeseci prije predmetnih činjenica A. N.-u je izrečena kazna zatvora od dva mjeseca zbog ozbiljnih prijetnji smrću

⁴ Sva četiri predmeta stoga se razlikuju po tom pitanju od predmeta *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (28. listopada 1998., Izvješća 1998-VIII), *Opuz protiv Turske* (br. 33401/02, ESLJP 2009) i *Van Colle protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (br. 7678/09, 13. studenoga 2012.).

⁵ Vidi stavke 32., 51., 63. i 70. presude. Na temelju predmetnog iskaza spremno smo prihvatili da je podnositelj zahtjeva imao duševne smetnje ujutro 22. ožujka 2002.

⁶ Vidi stavke 17. i 56. presude. Doista je nevjerojatno da su policijski službenici mogli ostaviti samoga nekoga tko je tvrdio da „mu je dosta svega i da je podigao novac za svoj sprovod jer se namjerava ubiti taj ili idući dan skokom pod vlak i da ne mogu ništa učiniti po tom pitanju. Također je rekao da je već napisao oproštajno pismo (...).”

⁷ Vidi stavak 21. presude.

supruzi⁸. Dan prije ubojstva A. N.-ova supruga ponovno se požalila policiji o maltretiranju i prijetnjama smrću koje trpi od supruga⁹. Postojala je velika vjerojatnost da bi mogao ponoviti isto ili slično kazneno djelo ili, još gore, ostvariti svoje prijetnje smrću. Ta očita opasnost zahtijevala je osobitu revnost nadležnih policijskih službenika s obzirom na to da je proizvela pozitivnu obvezu države da zaštiti život te fizički i psihički integritet A. N.-ove supruge i bliskih rođaka temeljem članaka 2. i 3. Konvencije¹⁰.

Ako država zna ili bi trebala znati da je dio njezinog stanovništva, primjerice žene, izložen sustavnom nasilju, te ako propusti spriječiti ozljeđivanje članova ate skupine kada su oni suočeni sa stvarnom i trenutačnom opasnosti, država se može smatrati odgovornom zbog nečinjenja koje je dovelo do povreda ljudskih prava koje su počinili nedržavni akteri¹¹. Uzimajući u obzir kontekst rasprostranjenog nasilja u obitelji i općenitije kontekst zlostavljanja i nasilja nad ženama u hrvatskom društvu, s kojim su bila upoznata državna tijela¹², kao i prošlo ponašanje i raniju osuđivanost A. N.-a, s kojima su također bila upoznata, policijski službenici imali su dužnost postupati s ciljem zaštite A. N.-ove supruge i bliskih rođaka već 21. ožujka 2002. kada je A. N.-ova supruga M. N. došla u policijsku postaju. Propuštanjem poduzimanja mjera opreza taj dan ili idući dan policijski službenici učinili su državu odgovornom za predvidljivo buduće ugrožavanje M. N. i njezine djece.

⁸ Vidi stavak 11. presude.

⁹ Vidi stavak 54. presude.

¹⁰ Vidi članke 3. i 33. Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama.

¹¹ Reviziju ispitivanja iz predmeta *Osman* u pogledu pozitivne obveze države na sprječavanje nasilja u obitelji i zaštite od njega na temelju postojanja stvarne i trenutačne, no ne nužno neposredne, opasnosti predložio je u izdvojenom mišljenju sudac Pinto de Albuquerque u predmetu *Valiulienė protiv Litve* (br. 33234/07, 26. ožujka 2013). Ponavljamo to stajalište u ovom mišljenju. Tvrdnja da domaća tijela moraju iskazati „veću razinu pozornosti” s obzirom na „osobitu ranjivost žrtava nasilja u obitelji”, koja je predstavljena u predmetu *Hajduova protiv Slovačke* (br. 2660/03, stavak 50., 30. studenoga 2010.), u svojoj biti odgovara tom strožem standardu za pozitivnu obvezu države.

¹² Činjenica da je nasilje u obitelji, a osobito nasilje nad partnericama ili bivšim partnerima, rasprostranjen problem u Hrvatskoj detaljno je razrađena u Izvješću o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posljedicama posebne izvjestiteljice Rashide Manjoo tijekom misije u Hrvatskoj, A/HRC/23/49/Add.4, od 3. lipnja 2013. u stavcima 12., 71. i 72. („Nasilje u obitelji jest problem rasprostranjen diljem zemlje, a u pravilu su počinitelji intimni partneri, uključujući trenutačni ili bivši supružnici ili dečki”), u Zaključku Odbora za ljudska prava o Hrvatskoj, CCPR/C/HRV/CO/2, od 4. lipnja 2009., u stavku 8. i u Izvješću Odbora za uklanjanje diskriminacije žena, s njegove trideset i druge sjednice, u Zaključnim primjedbama o združenom drugom i trećem periodičnom izvješću, A/60/38(SUPP), iz 2005. u stavcima 198. i 199. („visoka učestalost nasilja u obitelji”). Sudska praksa ovog Suda također svjedoči toj činjenici (vidi *Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske*, br. 46598/06, 14. listopada 2010., *A. protiv Hrvatske*, br. 55164/08, 14. listopada 2010., i *Sandra Janković protiv Hrvatske*, br. 38478/05, stavak 50., 5. ožujka 2009.). U pogledu potrebe za rodno-osjetljivim pravosuđem vidi Izvješće posebne izvjestiteljice Gabriele Knaul o neovisnosti sudaca i odvjetnika, A/HRC/17/30, od 29. travnja 2011.

6. Istina je da opasnost koju je predstavljao A. N. nije bila ograničena na njega samoga i članove njegove bliske obitelji, budući da je rekao da će učiniti „nešto loše” drugim osobama ili „ubiti nekoga” ili „ubiti još dvoje ljudi” (osim svoje supruge)¹³. Imajući na umu A. N.-ovo nestabilno psihičko stanje, opasnost za život i fizički integritet opće javnosti pojavila se ujutro 22. ožujka 2002.¹⁴ Slažemo se s većinom da se predmet *Mastromatteo* treba primijeniti na prijetnje osoba s duševnim smetnjama koje žive u normalnom okruženju i s čijom su opasnosti upoznati ili bi trebali biti upoznati državni službenici. U ovakvim okolnostima prijetnja ozljeđivanja trećih osoba (uključujući osoba koje nije moguće identificirati) koju je iskazala osoba s duševnim smetnjama dovoljna je da proizvede pozitivnu obvezu države da spriječi ugrožavanje života i fizičkog integriteta drugih temeljem članka 2. i 3. Konvencije. U ovom su predmetu policijski službenici neposredno prije ubojstva imali dvije prilike da privedu A. N.-a i poduzmu mjere potrebne za ispravnu procjenu opasnosti koju on predstavlja, odnosno da ga odvedu u psihijatrijsku ustanovu nadležnu prema prebivalištu ili prema mjestu gdje je zatečen. Nisu iskoristili nijednu od tih prilika. U pravnom su smislu propustili ispuniti svoju pozitivnu obvezu da spriječe sva predvidljiva nasilna djela protiv trećih osoba koje su počinile opasne osobe s duševnim smetnjama.

Obveza države da zaštiti odvjetnika od nasilja povezanog s djelatnošću

7. Znanstvena istraživanja pokazuju da se mnogi pravni stručnjaci suočavaju s iznadprosječnim rizikom od nasilja i prijetnji povezanih s djelatnošću. Rizik je osobito velik za odvjetnike na području kaznenog, obiteljskog i brakorazvodnog prava, a prijetnje i nasilje prvenstveno potječu od protivnih stranaka i njihovih suradnika i rođaka ili od strane samog klijenta¹⁵. U nekim zemljama najvećem su riziku izloženi odvjetnici koji se bave predmetima zaštite ljudskih prava i koji se suočavaju s progonom i čak nasiljem koje potječe od državnih službenika ili privatnih osoba prema njihovim uputama¹⁶. Ovaj je predmet nesretni primjer takvog ciljanog

¹³ Vidi stavke 14. i 15. te osobito stavke 52. i 54. presude.

¹⁴ Vidi *Mastromatteo*, prethodno navedeno, stavak 74.

¹⁵ Vidi, među ostalim, Mark Hansen, „Lawyers in Harm’s Way”, u *American Bar Association Journal*, 1998., Frederick Calhoun, „Hunters and Howlers: Threats and Violence Against Federal Judicial Officials in the United States”, U.S. Marshals Service, 1998., Stephen Kelson, „An Increasingly Violent Profession”, u *Utah Bar Journal*, 2001., „Violence Against the Utah Legal Profession: A Statewide Survey”, u *Utah Bar Journal*, 2006., „Violence Against the Idaho Legal Profession: Results of a 2008 Survey”, u *The Advocate*, Idaho State Bar, 2008., „Violence Against the Nevada Legal Profession”, u *Nevada Lawyer Magazine*, 2012., i David Hyde, „Violence and threats against lawyers is a growing concern in Canada”, *First Reference Talks*, 2013.

¹⁶ Vidi preglede postojeće situacije koje su pripremili Lawyers for Lawyers, Amnesty International, Human Rights Watch i Asian Human Rights Commission na njihovim

nasilja prema odvjetnici koja je napadnuta u vlastitom uredu iz profesionalnih razloga. Nažalost, većina nije htjela uzeti u obzir taj aspekt predmeta. Smatramo da je time prilika propuštena.

8. Suci, tužitelji i odvjetnici, sudski službenici i drugi pravosudni djelatnici obavljaju javnu funkciju u mjeri u kojoj svi oni sudjeluju organizaciji pravosuđa. Svaki fizički ili verbalni napad na njih ili prijetnje takvim napadima kao posljedica njihova posla moraju se smatrati napadom na cijeli javni pravosudni sustav. Pravedan sustav pravosuđa kojim se jamči neovisnost odvjetnika u izvršavanju profesionalnih dužnosti bez straha od nasilja ili prijetnji neophodan je za održavanje vladavine prava. Svojestveno je pravu na pošteno suđenje i pristup pravosuđu da pravosudni protagonisti obavljaju odgovarajuće uloge bez straha od nasilja ili prijetnji nasiljem. Iako u većini slučajeva prijetnja nasiljem ne uzrokuje promjene u načinu obavljanja odvjetničkog posla, ipak samo postojanje takve mogućnosti dovodi u pitanje pravičnost svakog sudskog ili izvensudskog postupka. Država je se stoga pozvana ne samo kazniti, već i spriječiti takva djela te u konačnici poduzeti mjere potrebne da se osigura sigurnost odvjetnika kako bi se zajamčila vladavina prava te pravo na pošteno suđenje i pristup pravosuđu, kako propisuje članak 6. Konvencije, kao i odvjetnikovo pravo na život i fizički integritet. Ponovit ćemo snažno zajamčeno načelo da državna tijela moraju pružiti odgovarajuću zaštitu kada je sigurnost odvjetnika ugrožena zbog izvršavanja njihovih dužnosti,¹⁷. Imajući na umu

internetskim stranicama. Primjerice, Rusija: Protect Human Rights Lawyer – ‘Look Over Your Shoulder,’ Police in Caucasus Region Tell Attorney for Memorial, Human Rights Watch, 2012.

¹⁷ Vidi stavak 17. Temeljnih načela o ulozi odvjetnika koja su usvojena na Osmom kongresu Ujedinjenih naroda za sprečavanje zločina i postupanju s prekršiteljima, koji je održan od 27. kolovoza do 7. rujna 1990., stavke 1. i 4. Načela I. Preporuke 2000 (21) Odbora ministara Vijeća Europe o slobodnom izvršavanju odvjetničke profesije te točke (b) i (f) Načela I. Načela i smjernica o pravu na pošteno suđenje i pravnu pomoć u Africi. Vidi također stavak 16. UN-ovih Temeljnih načela: „Vlade moraju osigurati odvjetnicima (a) da mogu izvršavati svoje profesionalne funkcije bez zastrašivanja, ometanja, uznemiravanja ili neprikladnih smetnji, (b) da slobodno mogu putovati i savjetovati se sa svojim klijentima u vlastitoj zemlji i inozemstvu, (c) da ne trpe progon ili upravne, ekonomske ili druge kazne ili da im se njima prijeti zbog radnji poduzetih u skladu s prepoznatim profesionalnim dužnostima, normama i etici”, i osobito dokumente UN-ova posebnog izvjestitelja o neovisnosti sudaca i odvjetnika, kao što je Izvješće o misiji u Meksiku od 18. travnja 2011., A/HRC/17/30/Add.3, stavci 52. i 53. U okviru europskog sustava ljudskih prava vidi Smjernice za branitelje ljudskih prava iz Europske unije, Vijeća za opće poslove od 8. prosinca 2008; u okviru afričkog sustava vidi Rezoluciju o zaštiti branitelja ljudskih prava u Africi Afričke komisije za ljudska prava i prava naroda od 4. lipnja 2004.; u okviru interameričkog sustava vidi Rezolucije AG/Res. Glavne skupštine Organizacije Američkih država AG/Res. 1671 (XXIX-O/99), 7. lipnja 1999., AG/Res. 1711 (XXX-O/00), 5. lipnja 2000., i AG/Res. 2412 (XXXVIII-O/08), 3. lipnja 2008. Sažetak međunarodnih normi može se pronaći u komentaru na načelo 7. Međunarodne komisije pravika u njezinom Pravnom komentaru uz Ženevsku deklaraciju Međunarodne komisije pravika - Primjena vladavine prava i uloga sudaca i odvjetnika u vrijeme krize, 2011.: „Sve grane vlasti

specifični profesionalni rizik od nasilja kojem je izložen ovaj dio stanovništva, država se može smatrati odgovornom zbog nečinjenja koje je dovelo do povreda ljudskih prava ako propusti spriječiti ugrozu članova te skupine kada su oni suočeni s očitim i trenutačnim rizikom¹⁸.

9. U ovom je predmetu A. N. već prijetio nasiljem M. B. B. u njezinu svojstvu M. N.-ine odvjetnice u brakorazvodnoj parnici.¹⁹ Ubojstvo M.B.B. bilo je hladnokrvno i proračunato djelo počinitelja, a ne iznenađan nepromišljeni impuls. Da su policijski službenici bili revni kada su dva puta tog jutra 22. ožujka 2002. razgovarali s A. N.-om i da su proveli odgovarajuću istragu pozadine slučaja te odgovarajuću procjenu opasnosti koju A. N. predstavlja sebi i drugima, mogli su postati svjesni posebnog rizika koji on predstavlja M. B. B.²⁰ i stoga su mogli poduzeti mjere potrebne za izbjegavanje daljnjeg pogoršanja te opasnosti.

Nepostojanje djelotvornih domaćih pravnih sredstava

10. Većina prihvaća Vladine tvrdnje o djelotvornosti domaćih pravnih sredstava²¹. Čvrsto se ne slažemo s zaključkom većine u pogledu procjene odgovora države na ubojstvo M. B. B. iz pet razloga. Prvo, ne shvaćamo popustljivost disciplinskih tijela koja su policijskim službenicima M. Ko. i M. T. izrekla manje kazne iako su proglašeni krivima za grubi profesionalni nemar²².

11. Drugo, iskazujemo još manje razumijevanja za oslobađanje policijskog službenika M. T. zbog nepostojanja dokaza da je namjerno krivotvorio svoje izvješće kao i za odbacivanje optužbi protiv policijskog službenika M. Ko. zbog nastupanja zastare za progon. Budući da je nesporno da je policijski službenik M. T. propustio odmah ujutro 22. ožujka 2002. obavijestiti bolnicu o situaciji u vezi s A. N.-om, kao što ga je uputio

moraju poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurale da nadležna tijela pružaju zaštitu odvjetnicima od nasilja, prijetnji, osvete, de facto ili de jure nepovoljne diskriminacije, pritiska ili drugih proizvoljnih radnji koje uslijede zbog njihovih profesionalnih funkcija ili legitimnog ostvarivanja ljudskih prava. Konkretno, odvjetnici se ne smiju poistovjećivati s klijentima ili stavovima klijenata u tijeku izvršavanja svojih funkcija.”

¹⁸ Drugim riječima, ovdje primjenjujemo strože ispitivanje „očite i trenutne” opasnosti koju je predložio sudac Pinto de Albuquerque u svom mišljenju u predmetu *Valiulienė protiv Litve*. Točnije, vjerujemo da bi se taj kriterij zaštite trebao primjenjivati na sve dijelove stanovništva koji su podložni iznadprosječnom riziku od nasilja.

¹⁹ Vidi primjerice stavak 34. u vezi sa stavkom 30.

²⁰ Na primjer, razgovorom s A. N.-ovom djecom ili šogorima, L. Z. i F. Z., ili suprugom posljednje navedenoga, Z. Z., koji su svi mogli posvjedočiti o A. N.-ovoj ljutnji i prijetjećem psihološkom stanju u vezi s M. B. B..

²¹ U ovom mišljenju ocjenjujemo prigovor temeljem članka 13. uzimajući u obzir opsežnu i višestruku argumentaciju Vlade, sažetu u stavku 138. presude, koja se odnosi na disciplinski, kazneni i građanski postupak.

²² Nažalost, iako je i većina primijetila ovu činjenicu u stavku 123., nisu iz nje izvukli nikakav zaključak u pogledu prigovora temeljem članka 13.

njegov nadređeni, i da je objektivno njegovo izvješće o trenutku obavješćavanja bolnice i Centra za socijalnu skrb krivotvoreno, jedino sporno pitanje bila je namjera policijskog službenika M. T. Obrazloženje koje je ponudio policijski službenik M. T. za svoje ponašanje očito nije uvjerljivo²³, no i kada bismo ga prihvatili, ono bi u najmanju ruku ukazivalo na posrednu namjeru počinjenja pretpostavljenog kaznenog djela krivotvorenja s obzirom na to da je M. T. dobro znao da je mjerodavno vrijeme za izvješće točno vrijeme kada je razgovarao s liječnikom I. F., a ne vrijeme kada ga je pokušao nazvati, i stoga zabilježeno vrijeme razgovora s liječnikom I. F. nije odgovaralo stvarnom vremenu tog razgovora. M. T. doista nije ponudio nikakvo uvjerljivo obrazloženje za ključno kašnjenje od jednog sata i dvadeset minuta. Stoga je namjera M. T. vrlo očita, a njegovo oslobađanje ne može se smatrati osnovanim jer ne ispunjavanja minimalne postupovne norme pravičnosti. Nastupanje zastare za progon M. Ko. koje je uslijedilo zbog pasivnosti države pogoršava dojam o prešutnom odobravanju načina na koji se vodio kazneni predmet.

12. Treće, početna kaznena istraga iz 2002. prepuna je ozbiljnih činjeničnih pogrešnih procjena koje se moraju spomenuti. Zaključak Općinskog državnog odvjetništva u Slatini od 16. kolovoza 2002. naprosto je pogrešan s obzirom na to da je odvjetništvo smatralo usprkos svim dokazima da „u predmetno vrijeme policijski službenici nisu imali razloga postupati s A. N. kao osobom s duševnim smetnjama u smislu članka 24. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (...)”. Svi dokazi zapravo pokazuju upravo suprotno. Iskazi svjedoka kao i mišljenja zdravstvenih djelatnika i Centra za socijalnu skrb iz spisa potvrđuju da je A. N. već kažnjavao zbog nasilja u obitelji, prijetnji smrću i uporabe vatrenog oružja te da se čudno ponašao i bio je „vrlo uznemiren”, „nervozan”, „potpuno nestabilan” ili čak „potpuno lud” na dan događaja te da je obznanio svoju namjeru samoubojstva i svoje nasilne namjere. Svaki revni policijski službenik mogao je i trebao postupati s A. N. kao da je opasna osoba s duševnim smetnjama s obzirom na opće obveze koje nameće Zakon o policiji i određene obveze koje nameće Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Postupanje suprotno navedenom predstavljalo je nezakonit rad državnog službenika i stoga, uz službenika koji snosi vlastitu kaznenu i disciplinsku odgovornost, država snosi odgovornost u skladu s člankom 13. Zakona o sustavu državne uprave²⁴. Posebna se pozornost treba obratiti na propust tužitelja da obavi istragu o tom očitom pitanju.

13. Četvrto, građanski sudovi počinili su istu osnovnu pogrešku s dokaznim materijalom kao i slatinski tužitelj prihvativši tvrdnju da se A. N.

²³ Vidi stavak 41. presude.

²⁴ Obvezu policijskih službenika pogoršava još jedna okolnost. U ožujku 2002. A. N. je i dalje bio na uvjetnoj slobodi koju je utvrdio Općinski sud u Slatini u svojoj presudi od 25. srpnja 2011. Policija je trebala biti posebno pozorna na pritužbe podnesene protiv osobe koja se nalazi na uvjetnoj slobodi. Ona to nije učinila.

činio normalnim i da ništa nije zahtijevalo posebne policijske radnje²⁵. Taj zaključak nije samo nelogičan kao što je većina potvrdila i kao što je izvorno primijetio Općinski sud u Slatini²⁶, već je jednostavno u suprotnosti s temeljnim načelima medicinske struke: ne može se smatrati da čovjek koji prijeti da će se ubiti i učiniti „nešto loše” o čemu će se pričati ima potpunu kontrolu nad svojim osjetilima osobito ako se uzme u obzir njegova nasilna prošlost i prošla sklonost zlouporabe alkohola. Drugim riječima, građanski sudovi temeljili su svoje zaključke na „nelogičnoj” i znanstveno neobranjivoj procjeni činjenica predmeta. Takva očita pogreška sigurno je dovela u pitanje djelotvornost građanskih pravnih sredstava propisanih zakonom.

14. Konačno, no ne i najmanje važno, podnositeljima zahtjeva naloženo je da plate 80.700,00 kuna (HRK) na ime naknade troškova i izdataka²⁷. Taj veliki iznos novca očito je bio kazna i imao je za cilj ušutkivanje podnositelja zahtjeva i izbjegavanje daljnjih žalbi koje dopušta domaće pravo. Jednostavno je nedopustivo „kazniti” podnositelje zahtjeva jer su koristili postupovne mogućnosti koje im je dodijelilo domaće pravo, utoliko više jer je tužba podnositelja zahtjeva u svojoj biti bila pravedna.

15. Zaključno, vrlo blago disciplinsko kažnjavanje policijskih službenika nakon kojeg je uslijedio popustljiv stav Općinskog državnog odvjetništva u Slatini, pogrešno oslobađanje policijskog službenika M. T. i pogodnog nastupanja zastare za progon policijskog službenika M. Ko. ostavlja ozbiljnu sumnju na spremnost tužene države da provede odgovarajuću istragu činjenica predmeta, kazni osobe odgovorne zbog činjenja ili propuštanja, te nadoknadi štetu nastalu podnositeljima zahtjeva. Ako se tim sumnjama doda potpuno zanemarivanje disciplinske kazne M. T. i M. Ko. kao i dokaza o A. N.-ovim duševnim smetnjama od strane građanskih sudova, te prilično jezgrovit i neuvjerljiv konačan zaključak Vrhovnog suda nakon zamršenog skupa proturječnih presuda i žalbi, pri čemu u jednim stoji da obveza države može nastati na temelju propusta njezinih službenika, a u drugim stoji upravo suprotno, tj. da je potrebno samo postojanje objektivne uzročne veze između postupanja državnog službenika i nastale štete, i na kraju činjenicu da je Vrhovni sud pogrešno odbacio čak i postojanje takve veze, ne možemo drugo nego zaključiti da podnositeljima zahtjeva nisu bila dostupna djelotvorna pravna sredstva. Nije im iskazana pravda. Uvijek su bili iznevjereni u svim svojim neumornim naporima da razjasne činjenice, dovedu pred lice pravde odgovorne osobe i traže pravičnu naknadu. „Kažnjavanje” podnositelja zahtjeva nalogom da moraju platiti otprilike 10.500,00 eura (EUR) na ime naknade troškova i

²⁵ Vidi stavke 67., 72., 74. i 76. presude.

²⁶ Vidi stavak 116. presude. Nažalost, većina nije izvukla nikakve zaključke iz tih „nelogičnih” presuda domaćih građanskih sudova u pogledu prigovora temeljem članka 13.

²⁷ Vidi stavak 72. presude. Taj iznos istovjetan je otprilike iznosu od 10.500,00 eura (EUR).

izdataka samo pokazuje nepovoljno okruženje s kojim su bili suočeni u pokušaju da se zadovolji pravda.

Zaključak

16. Ubojstvo M. B. B. moglo se izbjeći i tužena država je odgovorna jer nije učinila sve u svojoj moći da ga spriječi. Gledano iz šire perspektive, ovaj predmet navješćuje veliki napredak u teoriji o pozitivnim obvezama države u pogledu nasilnih osoba s duševnim smetnjama s jedne strane te s druge strane odvjatnika koji su žrtve nasilja tijekom izvršavanja svoje profesionalne djelatnosti. Međutim, ovaj predmet nije zaključen. Nakon presude Suda trebalo bi ponovno pokrenuti domaće postupke na kaznenom i građanskom sudu²⁸. Suprug, djeca i sestre M. B. B. i dalje čekaju ostvarenje pravde u potpunosti.

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

ALKEMIST
European Translation Agency
ALKEMIST STUDIO d.o.o.
Miramarska 24/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72469496524

²⁸ Na to se odnosi uputa u presudi na mogućnost ponovnog pokretanja predmeta u domaćem pravnom sustavu (vidi stavak 85.). Pravična naknada koju je utvrdio Sud samo je naknada za povredu Konvencije ne dovodeći u pitanje naknadu temeljenu na članku 13. Zakona o sustavu državne uprave. Prilikom utvrđivanja naknade s obzirom na članak 13. domaća su tijela mogla uzeti u obzir iznos koji je tužena država već platila temeljem članka 41. Konvencije. Nadalje, očito je da domaća tijela moraju podnositeljima zahtjeva nadoknaditi sve troškove i izdatke koje su oni nezakonito morali platiti tijekom domaćih postupaka.